

Štev. 17.

V Ljubljani, dne 1. septembra.

1886.

Naš čólnič otmímo!

Do skalnati strugi divjal je potók,
Voda je v njem bila po plóhi narasla;
Potók bil deroč je, globók in širok,
Tostran je stal deček, še skôro otrók,
Onstran so se jagnjeta pasla.

Valovje le rase, že vspenja se val
Čez hrbte po strugi navaljenih skal,
Oj čuvaj se, deček, takó še mal!

A deček ne vpraša,
Če voda naraša:

„Saj dan že nagiblje se, bliža se mrak,
Po nébu podí se viharen oblak,
Zvér divja se včasi tu zglaša,
In čedica ona je — naša!“
Od skale do skale zaganja se v skók,
In, drzno skakaje, čez burni potók
Pastirček, glej, janjčke prenaša. —

* * *

Planinski dom in planinski mir
Zapústil je rano ta mladi pastir,
Med svet ga je gnalo kopnenje srcá
Iskát učenósti in sréče svetá.
A zabil pastirček sred daljnje ravnine,
Nikoli ni zabil domače planine:
Tja k reki tekoči s predragih planin
Zahajal pogosto planinski je sin.
Ko kopal se v reke je bistrem valovji,
Pri srci mu bilo takó je mehkó,
Kot bival bi še v planinskem domovji,
Kot sanjal bi mamki v naročji sladkó.
Ko k reki prišel spet neki je dan,
Ta bila narasla je v tok strašán.

Tok sabo cel gozd, cel gozd je valil,
Ki nékdaj planine je sénéil, krasíl, —
Podrl, razklál ga je górska bogatín,
Plavíl ga je v mesto na sredi ravnín;
A reka srdita zbog gorskih goljáv,
Ves gozd pač odnese do morskih planjáv.
Ne žrtve le te, no žrtev še drugo,
Glej, reka zahteva v preplavljeno strugo:
Iz trume, ki gleda s pobežnih skal,
Omahne v valovje, oh, deček mal,

In naglo pogrezne

V valove se jezne.

Med trumo gledalcev bolesten vsklík!
Kdo dečku pač bo iz valovja rešnik?
Ne mož, ne mladenič noben se ne gane!
Le prejšnji pastirček, le mladi planinec
Drznó za njim plane —

Dve žrtvi pogoltne pač besni vrtimec! . . .

Ne, ne! Glej, z urno rokó

Planinec mi reže srdito vodó, —

Spremljá na obrežji ga množica plaha; —

A deček za reke se žrtvo podí,

Že z vali in z bremenom, glej, se borí,

Zdaj konec bo straha,

Še enkrat že trudne posili moči,

In trumi izróči polmrtvega — Laha . . .

Res, materi tuji je sina otel,

A danes še tega je čina vesel,

* * *

Pri morji pastir nekedanji stojí,

Na morji nevihta razsaja,

Mal čólnič odnaša od kraja —

Kdo vé, kdo vé, kaj ž njim se zgodí!
 Valovje se dviga, hrumíjo viharji; —
 A vstavljajo krepko se vrli veslarji,
 Da zmogli viharjev naval bi preteči,
 Da čoln bi privédli do varnih obál,
 Da čoln bi pripéli do trdnih skal, —
 Daj Bog, da se to jim posréči! . . .
 Ta mali, a krepko boreči se bród,
 Naš mili je dom, v njem vrli naš rod;
 Zaganja vanj silno se mórje tujine,
 Požreti ga v svoje želí globočine.
 Bog čuvaj ta bród,
 Bog čuvaj naš ród! —
 Brodarji upirajo jezni se vodi;
 A on, ki stojí kot gledalec na prodi,
 Mar čoln bo prepústil pogubni usodi?!

„Če ótrok ni gorskega zbal se potóka,
 Da jagnjet bi čedo očetu otél,
 Če dečka ni vstrášila reka globóka,
 No vánjo zagnál se je srčen, vesel,
 Da rešil bi materi tuji otroka, —
 Mar mož se bo vstrášil penečih valóv,
 Mar gledal brezčutno bo s trdnih bregóv,
 Da v morji sovražnem tujíne
 Ta čólnič izgine,
 Ta čólnič, ki narodič nòsi njegov?
 Nikdár in nikdár!
 Jaz vržem se v morje, naj tuli vihá,
 Za mano, za mano, kedor je plavár,
 Brodarjem pomoči nesímó,
 Naš čólnič pogube otmímó!“

S. Gregorčič.

Janez Solnce.

Zgodovinska novela. — Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

XII.

Zgodaj zjutraj ravno tistega dné zapuščala je precej številna družba belo Ljubljano ter prijezdarila pri Dolenjskih vratih na mah, kjer so hoteli po divjih racah streljati. Sam cesar in njega stric, nadvojvoda Viljem, bila sta lovcem na čelu; posebno zadnji kazal je veliko lovsko naudušenje ter izpraševal Volka Engelbrehta z ustranjo milostjo, če je po mahu obilo perutnine in če se pridno strelja in pobija?

Stopivši z mestnega ozidja, krene četa po mehki senožeti proti Ljubljanci, kjer je čakalo primerno število čolnov, po katerih so se lovci, pustivši konje slugam, hipoma posedli. Leopoldus pa je obsedel na konji, voščil svojemu stricu prijetno zabavo, potem pa se obrnil k deželnemu glavarju ter dejal:

„Sedaj na Turjak! ekselencija!“ Bil je prav dobre volje, in Volku Engelbrehtu bila so odprta nebesa, da je gledal v deveto nebo.

„Veličestvo!“ viknil je ter se v sedlu tako globoko priklonil, da je s svojim obrazom zadel skoraj ob konjevo grivo, „predrznem se še jedenkrat odsvetovati od tega pota! Če nas obišeče naš najmilostivejši gospod v gradu naših pradedov, moramo se vsaj nekoliko pripraviti! In še na smrtni postelji bom se sramoval, da sem na Turjaškem gradu sprejel svojega veličastnega vladarja mej golimi stenami in pri prazni mizi!“

„Pomirite svojega duha, gospod glavar,“ odgovoril je Leopoldus, „vsaj toliko imate vender v shrambah turjaških, da se bomo opoludne najedli mi in naši konji. In če ne, bomo lakot trpeli! Imel bodem vsaj priliko opazovati, kako bo raztezaval naš Lobkovic svoj obraz, ki je vender tako nerad lačen in ki jé za dva in tri, če sedi pri polni mizi!“

Dvorniki so se spodobno zasmijali. Velikega gospoda dovtip zdel se jim je preizvrsten in tudi so se radi smijali — na račun imenitnega, a tedaj — ko je Janez Vajkard še vedno imel v svoji roki celo moč in veljavo —

še nikomur groznega veljaka. Nekoliko let pozneje ne bil bi se pač upal nikdo, smijati se dovtipu, namerjenemu proti knezu Lobkovicu, ki je bil tedaj s svojo bistrostjo izrinil Janeza Vajkarda iz cesarjeve milosti ter ga poslal v pregnanstvo v ravno tisto belo Ljubljano, ki je tedanje dni gledala najvišjo srečo in slavo onih, kateri so tedaj zastopali kruto in oholo turjaško pokolenje.

Smeh ni spravil kneza Lobkovic v zadrego. „Presrečen sem“, dejal je lahkodušno, „da me Vaše veličanstvo opazuje še med jedjo in da še tedaj vzbujam pozornost svojega premilostivega gospoda!“

„Naš Lobkovic,“ izpregovoril je cesar, „ima jezik in zobé v svoji oblasti in uverjeni smo, da si bode ž njimi pridobil še mnogo slave!“

„Posebno z zobmi,“ dostavil je Janez Vajkard zlobno, „s katerimi je posebno pečenkam na mizi nevaren, veličestvo!“

Zopet so se smijali dvorniki, opazivši, da je Leopoldus z povšečnostjo začul neokorni dovtip svojega prvega ministra. Posebno glasno se je zasmijal — v kolikor se je sploh smel smijati v cesarjevi družbi — Janez Vajkard, in prav videlo se mu je na ošabnem obrazu, kako mu dobro dé, da je na vse rano jutro smel zasmehovati svojega nevarnega nasprotnika, o katerem je predobro vedel, da rije proti njemu kakor krt pod zemljo.

„Veličestvo,“ odgovoril je Lobkovic hladnokrvno, dasi se je srdil, „moji zobje so za sedaj moja edina moč, in radosten sem, da mi še trdno stoje v čeljustih! Pač pa opazujem pri našem vojvodi, da izgublja zobé, da se sumljivo stara in da bode Vašemu veličestvu skrbeti za spsobnega naslednika!“

Prebledel je Janez Vajkard in strupeno je pogledal po Lobkovicu. A smijati se sedaj ni upal nikdo; še celo cesarju se je za trenotek ulegel mrak nejevolje po mlademu obrazu. Potem pa je hitro izpregovoril:

„Ničesar ne odgovorite, vojvoda! ničesar mu ne odgovorite! Lobkovic bi rad pokvaril dobro voljo svojemu gospodu, ali danes o tem prekrasnem jutru ne dopuščamo, da bi z ostrim svojim jezikom sekal po zvestih nam služabnikih. Takoj ga tudi kaznujemo s pregnanstvom ter mu proti cesarski svoji nemilosti nalagamo, za kratek čas zapustiti naš dvor. Zajezdite konja in pred nami dirjajte na Turjak in glejte, da nam preskrbite ondi stanovanje in vse potrebno! Za toliko časa vas odpuščamo v nemilosti!“

Navzlic temu ponudil mu je cesarsko svojo roko, katero je knez gorko poljubil, govoreč: dicto audiens sum augustissimo imperatori! Potem pa je zabodel ostroge konju v trebuh, da se je visoko vspel, zavihтел široki klobuk po zraku ter vskliknil:

„Vivat Leopoldus!“

Oddirjal je po cesti proti Turjaku, klobuk pa si je dejal na glavo še le tedaj, ko je bil družbi izginil s pogleda, ko je vedel, da ga več ne vidi cesarsko oko. Tako globoko bil je udan svojemu velikemu gospodu!

Po ti cesti odrinil je potem tudi Leopoldus. Le malo dvornikov imel je s seboj; v varstvo izborni ti družbi pa je jezdilo za njo deset oboroženih hlapcev. Ubogi kmetič, ki je tik ceste ril po neplodovitem polji, pa se je ču-

dom čudil, kako da je zašla tu sem ta oborožena tolpa, danes, ko je vender vse odhitelo v belo Ljubljano, da bi gledalo cesarja in vladarja. In če bi mu bil kdo pravil, da je oni mladi človek, ki je skoraj revno opravljen, jezdil tam po cesti z manjšim spremstvom, nego so ga imeli Turjačani, kadar so jezdili mimo, sam cesar Leopoldus, smijal bi se mu bil v lice, češ, cesar nosi zlato obleko in spremlja ga cela armada, če se prikaže na dan!

Navzlic zbadljivemu napadu Lobkovica proti vsemogočnemu ministru ostal je cesar židane volje tisto jutro. Počasi so jezdili po beli poti ter opazovali okolico na vse strani. Pričetkom je ležala po mahu gosta megla, a skoro se je vzdignila ter se razvlekla proti jasnemu nebu. Odprl se je pogled na širno barjé in na hribe, ki ga obkrožujo v ozadji.

Njegovo veličanstvo bilo je na vse kraje radovedno. K sebi poklical je Volka Engelbrehta in Janeza Vajkarda ter vprašal sedaj po tem, sedaj po onem. Sreča Turjaških cvetla je isti dan šopirno, in kakor pomladanskega solnca rahli žarki razlivala se je cesarjeva milost nad Janeza Vajkarda in ponosnega njegovega brata. Ali že so se zbirali črni oblaki, ki so grozili zakriti to solnce ter s hladno točo posuti šopirni cvet šopirne sreče turjaškega pokolenja!

(Dalje prihodnjič.)

Hrvaški spomini.

Spisal J. Trdina.

(Dalje.)

 binkoštih 1855. l. pisal mi je ravnatelj reškega gimnazija, Vidic, naj pridem na njegov zavod, kjer potrebuje več jezikoslovcev in jednega zgodovinarja. Sosebno rad bi podpiral mojo prošnjo, ako bi mogel preuzeti jaz ilirski jezik. Ta ponudba mi je baš dobro došla. Proti koncu šolskega leta prosil sem za Reko in o počitnicah dobil sem stalno službo na tamkajšnjem gimnaziju. Ali ostal sem na ta način celi dve leti suplent in izgubil torej jedno leto, kar me pa ni bolelo čisto nič. Ta izguba mi je pomogla, da sem bil nameščen v takem kraju, kakeršen sem si najbolj želel, v goratem in skalnatem Primorju, na bregu krasnega, slovanskega morja, med trudoljubnimi in kremenitimi čakavskimi Hrvati, ki so si ohranili ne le bogato svoje narečje, ampak tudi božjo službo na narodnem jeziku. Prijatelja Valjavec in Žepič, ki sta dodelala to leto preskušnjo, prosila sta vlado, da ju potrdi za Varaždin, kar je tudi storila. Njima se varaždinska raván ni primrzila kakor meni, ostala pa sta v Varaždinu drage volje še iz posebnih razlogov. Davši na svetlo lepe svoje pesmi, začel je Valjavec nabirati narodne pripovedke. Priroda podarila mu je za ta ne lahki posel tako odlične sposobnosti, kakor nobenemu drugemu Slovencu. Zanj je bil Varaždin prava Kalifornija, iz katere je navrpal velikanske kupe zlatega narodnega blaga. Žepiča pa ni mikalo drugamo že zaradi ženitve. V Varaždinu si je našel nevesto, ki ne bi bila zapustila rada rodnege si mesta, ker bi se bila morala ločiti od starega očeta. Poroko in svatbo namenila sta praznovati v Lupoglavi pri župniku Mlinarići, pri katerem je služila sta-

rejša njena sestra za kuharico. Po želji Žepičevi povabil je župnik tudi mene, da bi bil o poroki ženinu tovariš, ali kakor pravimo Gorenjci, drug. Prve dni avgusta usedli smo se na velik, jako naređen kmetiški voz in se oddrdrali proti Zagrebu. Z nami je šla tudi mlajša nevestina sestra. Nekako na sredi pota smo se ustavili pri čedni krčmi in se okrepčali z dobrim vinom in suho svinjino. Kmalu priskaklja k nam Jud in nam začne ponujati trak, robce in drugo tako drobnjavo, ali ne po nemški, nego na prelepem slavonskem narečji. Pravil nam je, da dohaja iz Požege. Ko ga obgovori nekdo po nemški, zmaje z ramama in veli: Oprostite, jaz ne znam dobro švabski. Povedal nam je potem, da se nahaja v Slavoniji dosti takih njegovih rojakov, ki govoré laže „naški“ (to je po hrvaški) nego švabski. Tega prej nisem nikoli bral ali slišal. Ta novica zdela mi se je jako važna in čudna. Važna zaradi tega, ker mi je dokazovala, da se začenja stapljati judovstvo z domačo narodnostjo tudi v obsegu trojedne kraljevine; čudna pa zato, da se vrši ta izprememba baš v Slavoniji, katero so poplavljali že takrat vsakovrstni tuji, z večine nemški doseljenci ter ji jemali čim dalje bolj starodavni hrvaški obraz in značaj. Judovsko vprašanje dela mnogo preglavice državnikom in slovanskim rodoljubom. Povoljno dalo se bo rešiti samo na ta način, da se Judje sprijateljijo in zlijo povsod s tistim narodom, med kateri jih je zanesla usoda ali svoja volja. Na Hrvaškem treba torej, da se pohrvatijo. Ta zloga pa se bo dosegla jedino le s previdnim, blagim postopanjem, z ljubeznijo in potrpežljivostjo. Judje so

že zdaj jako znamenit faktor v hrvaškem kraljestvu, s katerim treba računati. Hrvaški narodnjaki morajo jim podati roko, zasnovati ž njimi prijateljsko občevanje. Kadar prirejajo plesne in druge veselice, vabiti jim je na nje tudi Izraelčane. Isto tako jim se je resno truditi, da pristopajo k mnogobrojnim njihovim društvom ne le krščanski, ampak tudi judovski udje. V šolah imajo učitelji dolžnost, da užigajo sveti ogenj hrvaškega domoljubja tudi v srcih judovskih dijakov svojih. Zlasti si pridobi lahko velike zasluge za ta uzvišeni smoter narodno novinarstvo. Skrbeti mu je, da si nabira privržencev, naročnikov in dopisnikov tudi v judovskih rodbinah. Z lepo, razložno besedo daje se pametnemu človeku marsikaj dopovedati; s psovki in osornim vedenjem ne dobivajo se nikjer prijatelji, a najmanj med trdokornimi Judi. V Zagrebu morala bi se ustanoviti na liberalni podlagi velika čitalnica, ki bi bila središče društvenega življenja za vse prebivalce brez razločka vere. Zabave njene bi pohajali katoličani in pravoslavni Judje in protestanti, ali to se razume samo po sebi, da bodo morale biti čisto narodne. Naj se sprejme strogo pravilo, da se sme rabiti v čitalnici samo domača beseda. S primernimi govori in pesmami trebalo bi o vsaki zgodnji priliki unemati v udih njenih ljubezen do narodnega jezika in domovine. Razven čitalnice, mislim, da bi dobro bilo osnovati še posebno društvo, nalašč s tem namenom, da bi pospeševalo zjedinenje in skupno delovanje judovske inteligencije s krščansko. Naj si da ime „Prijatelji Izraelu“ ali kako ino temu podobno, da se bo prikupilo Judom že z naslovom svojim. Pozneje, čez kakih 10 ali 20 let, ko bodo rodoljubni trudi dali že znaten uspeh, ustanovili bodo Judje radi sami med sabo bratovščino „Hrvaški Izrael“, ki bo nadaljevala in dovršila po mestih in na deželi to narodno propagando. Izginila bo potem za vse veke sedanja brezdomovinska kasta, ki vreba samo na svojo korist, gledaje mrzlo in ravnodušno na sreče in nesreče države in dežele, v kateri se je opasla in obogatela. Ko se bodo zmatrali in čutili Judje za Hrvate, jeli se bodo sramovati smešne svoje nemščine in gojiti blagoglasni narodni jezik tudi na domu svojem. Pojavili se bodo med njimi plemeniti možje, ki bodo podpirali vsako domoljubno podjetje ne le z gorečo besedo in bistrim umom, ampak tudi z dobro založeno svojo listnico. Večkrat se čuje fraza: Jud ostane vedno Jud, on se ne more predrugačiti, če bi se prav hotel. Tako trjenje je brezumno že samo po sebi, postavljajo pa je na laž tudi obilne domače in tuje izkušnje. Veš čas, od kar se je narod prebudil, nahajali so se posamezni Judje, ki so odobraval in zagovarjali program narodne stranke. Ni še dolgo, ko smo brali v nekem dopisu iz Belega Grada, kako marljivo in s kolikim veseljem se uči tamkajšnja judovska mladina srbskemu jeziku. V reški županiji poznal sem pred 20 leti bogatega mladeniča judovske krvi, Kornicerja, ki je hodil v surki, ponosno priznaval se za Hrvata in branil oduševljeno proti renegatom pravice in dostojanstvo hrvaškega naroda. Na reki večerjal sem kdaj s poštenim, judovskim trgovcem Rajznerjem, ki je govoril hrvaški rad in prav dobro in zatrdil o vsaki priliki, da se Hrvati ne smejo podati nikomur, ni Nemcem ni Mažarjem. Pokojni pisatelj Asanger, ki je bil moj učenec, spadal je med glavne

narodne budnike v karlovškem okraju. Pravil mi je, da se je lotil tudi Judov. Začetek bil je siten in malone jalov. Ker pa ni obupal in odnehal, jeli so mu naporu uspevati. Judovske gospodične so se tako unele za narodne veselice, da so prav teško pričakovale večera, ko se je igrala kaka hrvaška gluma ali se prepevale ginljive domače pesmi. Drugi Slovani so začeli že zdavnaj klicati in sprejemati v narodno kolo judovske svoje someščane in deželane. Čehi imajo spolek čeških akademikov Židov. Češke interese zagovarjajo zdaj tudi spretna judovska peresa. V občnem zboru zloglasnega Šulferajna tožaril je predsednik, da se oklepajo na Češkem Judje povsod razven Prage češke večine. Ali tudi v zlati Pragi je zmagal o zadnji volitvi v judovskem delu mesta, v Jožefovu, kandidat narodne stranke. V Galiciji zapisalo se je o poslednji občni štetvi že tri sto tisoč Judov za Poljake. Hrvaški pravnik Jakšić (zdaj profesor na Ruskem) učil se je jedno leto v Krakovu. Pisal je pri judovskem odvetniku in mi je sam povedal, da se ni mogel načuditi žarkemu poljskemu rodoljubju svojega gospoda in vseh njegovih judovskih tovarišev in znancev. Na ruskem Poljskem pohvalila je Jude že puntarska vlada l. 1863., da se ponašajo z večine kot iskreni poljski narodnjaki. Iz mnogih novejših poročil pa vemo, da stoji zdaj tamo vse judovsko razumništvo v prvi vrsti poljskih rodoljubov. Najprej spojili se bodo z domačo narodnostjo ruski Judje, ako jih bo dala vlada poučevati v ruskih šolah, v ruskem duhu in na ruskem jeziku. Ti Judje so sprejeli največ slovanskih besed v pokvečeno svoje nemško žlobudranje. Prav Nemeč jih nikakor ne more razumeti. „Ein Haus bauen“ veli se po njihovem narečji: a dom strójen! i. t. d. Že slavni popotnik Kol se je uveril, da se občuje ž njimi najlaže po ruski. Ko so se pred nekoliko leti na mnogih krajih dvignili mali Rusi proti Judom, pobegnili so jih cela krdela v Galicijo in oblastva so potrebovala ruskih tolmačev, da so se mogla ž njimi razgovarjati. V Moskvi in Petrogradu se štejejo mlajši judovski razumniki sploh med Ruse. Mislim, da ima poltretji milijon ruskih Judov že tudi svoje rusko glasilo, svoj časopis. V imeniku ruskih novin našel sem „Evrejskija zapiski“, tiskajo se v Rigi in izhajajo po jedenkrat na mesec. Ali doba je, da pustim zanimljivo judovsko vprašanje in govorim zopet o naših ljudeh, ki se zde marsikateremu bralcu gotovo tudi dokaj mičnejši od krivonosih zastopnikov Abrahamovega rodú.

Župna vas Lupoglava stoji nekoliko ur nad Zagrebom baš na sredini hrvaškega kraljestva. Znamenitosti ni imela nikakovih. Cerkev in hiše bile v nji tako borne, kakor v brezbrojnih drugih hrvaških, srbskih in dolejskih selih. Župnik Mlinarić nas je sprejel jako prijazno in radostno ter nas prosil, da ostanemo pri njem, dokler nas bo volja. Izdelovali smo ž njim prav lahko, ker je bil na vso moč gostoljuben in neizrečeno dobrega in mehkega srca. Za mladosti svoje čital je mnogo in tudi take knjige, ki silijo človeka na resno premišljevanje. Poznal je na pr. Humboltov „Kosmos“ in Volnejeve „Razvaline palmirske“. Hotel se je vselej sam uveriti o resnici tega, kar so trdile bukve, in ta razumna metoda ga je rešila, da ni zabredel v brezverstvo. Poiskal si je Volnejevih citatov v izvornikih in našel, da se ti ne zlagajo povsod

s predrzno sodbo francoskega umoslovca. Žepič mi je pravil, da je napisal Mlinarič precej obširno knjigo o ilirskem gibanju, ki je imelo prve svoje korenine v antipatiji, katero so vzbudile na Ogrskem in Hrvaškem silovite reforme Jožefa II. Ali rokopis zgorel mu je v požaru. Kasneje se sam ni bavil več z literaturo, vedno pa je ostal čvrst narodnjak: z mažaroni in Bahovimi hu-

zarji se ni bratil nikoli. Denarji so Mlinariča kaj malo mikali. Držal se je načela, da je za župnika dovolj, če ima petdeset goldinarjev gotovine. Ker Žepič ni dobil od doma o pravem času potrebnih pisem, morala se je odložiti poroka njegova za cel mesec. V Varaždin smo se vrnili še le septembra. Župnikovo gostoljubnost smo uživali tedaj jako dolgo, kar ga je prav veselilo.

(Dalje prihodnjič.)

Trioleti.

Zložil Janko Kalčič.

I.

Veselo in otóžno, pevec, poj!
Sladkóst ljubezni, žalne bolečine;
A rádot tudi naj ti v pesen sine,
Veselo in otóžno, pevec, poj!
Veselím rádot, sobol za trpine,
Po pravu tém ravná naj glas se tvoj! —
Veselo in otóžno, pevec, poj; —
Sladkóst ljubezni, žalne bolečine!

Ne vprašaj, káj sebični svét ti dé,
Če pesni graja ali obožava;
Le drži pesniškega ti se prava,
Ne vprašaj, kaj sebični svét ti dé!
Če svét te tudi smeši, zametava,
Vendèr le pój, kar ti velí srcé! —
Ne vprašaj, kaj sebični svet ti dé,
Če pesni graja ali obožava! — —

II.

Ne toži mi, kakó ti je teškó,
Da vsák izmèj ljudi te krívo sodi;
Pokaži se možá in srčen bodi,
Ne toži mi, kakó ti je teškó!
Če číslan nisi práv v svojem rodi,
Kaj moreš ti, kaj moreš ti zató; —
Ne toži mi, kakó ti je teškó,
Da vsák izmèj ljudi te krívo sodi!

Še níkdar práv ni cénjen bil poét,
Odkár je modri Bog ta svet ustvaril;
O svétu pač se vsák je še prevaril,
Še níkdar práv ni cénjen bil poét!
Komúr duh pesniški je Bog podáril,
Zadèl je prèj ali poznèj ob svét; —
Še níkdar práv ni cénjen bil poét,
Odkár je modri Bog ta svet ustváril!

III.

Presrčno ljubi jezik svoj in dóm
In očevína naj bo tēbi sveta;
Le zánjo naj gorí ti duša uneta,
Presrčno ljubi jezik svoj in dóm!
Darúj mu um, srcé, vsa svoja leta,
Odžēni vsák pa iz srcá si dvóm; —
Presrčno ljubi jezik svoj in dóm,
In očevína naj bo tēbi sveta!

Kar číslal, cenil je pred vekí déd,
To tudi tēbi vedno sveto bodi;
Spoštúj, če tudi svetu ni po godi,
Kar číslal, cenil je pred vekí ded!
Ne glèj, kaj drugi porekó naródi,
In če te zasmehuje celi svet; —
Kar číslal, cenil je pred vekí déd,
To tudi tēbi vedno sveto bodi!

Drobne povesti.

Češki spisal Svatopluk Čech. Poslovenil S. S.

IV.

Izlet v mladost.

(Konec.)

Ustoppingi so v prijazno sobo, kjer so trije mladi pari strmeče pozdravili neznanega viteza, katerega je dobila zapuščena krasotica. Učitelj je predstavil družbi gosta in temu nasprotno vaške gospodične in njihove kavalirje: gospoda kmetijskega praktikanta, gospoda gozdarskega pristava in — „tu, tu stoji oni goreči čuvaj jezikovne čistote, oni grozni tepežnik vseh jezikoskaz. Razveselite ga malo!“

Drobni podučitelj poklonil se je skromno in si gladil v zadregi redke svetle kodre. Mladi družbi bilo je nekako tesno zaradi neravnorodnega gosta. Sedeli so obredno in zdržljivo okrog mize, kateri na čelo moral se je usesti gost v staromodni naslanjač.

„Oprostite, da vam ne morem postreči z elegantnejšim sedalom,“ izgovarjal se je učitelj. Opravo imam

priprasto, po kmečki. Večino te starinske oprave podedoval sem po svojem predniku. Pokojna žena ni se hotela od teh reči ločiti in tudi jaz privadil sem se jih pozneje toliko, da celo umrem mej njimi, ako ne razpadejo do one dobe v prah in pepel. Sicer so trdne — staro pošteno delo. Dal sem jih le popraviti in novo pobarvati. — Toda sedaj prinesi, Julika, pred vsem kako okrepčavo! Gospod profesor ima gotovo po hoji tek in žejo in mora se pošteno okrepčati za prihodnji trud. Ne, ne opravičujte se! Imam doma ravno nekoliko steklenic poštenega vina.“

Tako in jednako govoril je dalje zgovorni učitelj in gost mogel se je mej tem ogledati po sobi. Bila je malone popolnoma tako kakor v davni dobi. Bila je tu še sedaj visoka omara s čudno stoječo uro pod steklenim

pokrovom; na stenah visele so znane, od starosti orumenele podobe; v kljub novi prevlaki spoznal je stari divan, na kateri je tako pogostoma sedel; piano stoji, kakor nekdanj, v kotu pri oknu. Vsak predmet okrog pripoveduje mu toliko milih reči. In ta zakladnica krasnih spominov mladosti napolnjena je s svežim dihom pomladi. Okna so odprta; skozi nja razliva se v sobo z vrtiča vonjava cvetja. Na enem cvetu sedi metulj, razprostiraje in skladaje modra krila. Kaka leskeča muha brenči tu okrog sveže natrganih cvetic, s katerimi so okrašeni kodri devojk . . .

„Prosim, poslužite se poljubno!“ S tem prijaznim pozivom vzbudil ga je iz misli srebrnozvočni glas in pred njim je stala Julija, kakor je pogostoma stala, Julija povrnena mu svoji hčeri, držec v gibčnih rokah znano, z jasno zelenimi grozdi in temnomodrimi slivami pobarvano ploščico in na njej znani kozarec, okrašen na okolo z zlatim trtnim perjem. V steklenici bliščala se je jasna pijača v topasovem lesku.

Sprejel je vino hvaležno. To ni bilo vino. Bil je to oni čarovni, pomlajujoči napoj, po katerem je že toliko prismojenih ljudi hrepenelo in katerega čudapolni curek izvira do zdaj le v zračnem kraljestvu basni in pravljic.

Zdelo se mu je, da se s to pijačo uliva v njegovo telo mladostni ogenj, da bije srce po vsakem požirku laže, da gine ž njegovega obraza senca za senco, guba za gubo, da se vračajo v prsi sladki sanjarski občutki in v glavo cvetoče nade. Pogledujoč po strani na nežno roko Juličino, počivajočo prijateljski na rami njene sosedice, spomnil se je poljubov, katere je včasih hitro, skrivaj pritisnil na roko nekdanje Julije. Bil je to najsmelejši čin, kateri se je drznil storiti takrat v sramežljivi in vendar tako srečni ljubezni. Ljubezen ta ukradla se je sedaj znova v njegove prsi in izvablja iz njih hrepeneče vzdih.

Učitelj je sedel k pianu. Prvi zvok preludija pregnal je zdržljivost, ki je do sedaj vezala družbo okrog mize. Soba oživila se je z govorom in s smehom, šumenjem obleke in vršenjem plesa poželjivih nožic. Bliskoma stali so pari v bojni vrsti.

Starý se je začudil sam sebi, kako gibčen in lahen je bil njegov korak. Nosil se je skoro kakor metulj. Sukal se je z mladeniškim ognjem in z vsemi olepšavami plesne umetnosti, s katerimi je bila okrašena četvorka njegovih mladih let.

Julika je bila lahko s svojim plesalcem zadovoljna. Zabaval jo je tudi marljivo; toda nikakor s praznimi, sladkimi frazami, ki so po notranji ceni jednake verzom na sladkarijah. Govoril jej je z neprisiljenim humorjem in iz sramežljive devojke izlupil se je v kratkem preljubek škrtelj, lahkomišeln in nagajiv, zvoneč s srebrnimi kraguljci smeha — s kratka Julika njegove mladosti je stala pred njim v polnem svojem krasu. Toda sanjarski mladenič odgovarjal je na njene šale z vzdihom, na nagajive nasmehe s koprnečimi pogledi. Dozoreli mož otima se sedaj hrepeneče po teh pomladnih žarkih vesele dekliske duše — saj vé, da je vsak neumnik, kdor ne zagradi s hvaležnostjo vsake iskricice, s katero nebo razganja za trenotek motni somrak življenja.

Ko bi mogel tako z zlatim dežjem podobnih žarkov razgnati vsakdanjo dolgočasnost svojega temnega domačega življenja! Z grozo se spominja sedaj nanj. V duhu vidi pusto sobo, kjer iz vsakega kota gleda vanj zlovoljnost — vidi zevajoče ljudi v nasprotnih oknih — vidi nagubani, mrzki obraz gospodinje in sliši njeno zoprno godrnjanje — o, ko bi se namesto njega glasil srebrni zvonček tega smeha! Oživel bi znova Hiša postala bi mu zelena oaza večne pomladi, kamor bi hitel po okrepčanje iz puščave pisarniškega prahu, v katerem preživi večjo polovico dneva sredi suhoparnih aktov in še bolj suhoparnih tovaršev. Kupil je nekdanj gozdnega pevec, da bi vsaj včasih razpodil dolgočasnost in vsakdanost svojega bivališča, toda ko je pogledal na kletko in videl, kako tam ptiček na drogu žalostno pobeša krila in plaho pogleduje na jetničarja — tu je odprl na stečaj kletko in okno in zaklical za bežečim pevcem: „Z Bogom, pojezija!“

Toda ali bi ne bil jednak greh, prenesti tega krasnega škrtelja v zaduhlo sobo starega mračnjaka? Sicer pa — lóvi take ptiče! Toda kaj, ko bi se dal uloviti? Ko bi si rad odpočil na mojih prsih? Slišal sem o marsikakem človeku v mojih letih, ki živi popolnoma srečno na strani tako mlade gospe. Ali bi bila nesreča, ko bi ogrevala s svojim nasmehom po leti in po zimi moža, ki bi jo odkritosrčno ljubil in kateri bi jej mogel radi obilih svojih dohodkov v mestu vračati stoteri užitek, o katerem bi se jej na vasi niti ne sanjalo, na strani Bog vé koga — morda tam tega podučitelja, nota bene, dokler ne postane učitelj — dokler!

Zdi se, da ta kmečki likavec materinščine včasih ljubosumno pogleduje na me. Zasleduje me s pogledi ne ravno prijaznimi, kakor bi bil jaz posebljen pogrešek govorniški. Morda je navaden plesalec Juličin in se jezi, da morem držati v svoji njeno toplo, prožno ročico. Kaj ko bi vedel, da sem to roko ravno stisnil — sicer le lažno, ali vendar stisnil! Čutim ta stisek v srce! O krasna mlada devojka je skoro kakor Midas: z dotiko roke razsipa okrog sebe zlato svitlobo sreče!

„O, gospod podučitelj,“ oglasila se je Julija, „lepo ste nam zopet zmešali turo! Bog vé, kod begajo vaše misli!“

„Oprostite zaljublencu, gospodična,“ rekel je mladi gozdar. „Ljubezen je spravila že marsikaterega iz takta.“

„Jaz? — Ljubezen?“ — jecljal je podučitelj, čegar pegasti obraz je zardel do svetlih las.

„Samo vaše obličje postavilo bi na laž usta, ko bi se osmelila tajiti,“ šalil se je dalje Nimrod. „Spomnite se le, kako ste mi priznali nedavno, da ste do ušes zaljubljeni — v — v — ne, ne izdam, v katero.“

„Jaz sem pravil, da sem v neko zaljubljen?!“ branil se je podučitelj. „In razven tega — do ušes zaljubljen?! Jaz da bi govoril v takem neokornem, gnjusnem germanizmu?! V neko zaljubljen! Do ušes! Zakaj ne prelagate vsaj verno iz nemščine: nad ušesa ali čez ušesa! Kaj ljubi Čeh z manjšo gorečnostjo?“

„Takošen je, takošen!“ zaklical je učitelj od piana, kazaje praškemu gostu v šaljivi pohvali na svojega pomočnika. „Ž njim se ni dobro skušati v bojevanji!“

Smejejo se, smejmo se tudi! — pomislil je Starý. — Tukajšnji dovtipi so zares jako nedolžni. Sicer pa

imam grozno poželenje, poskusiti se s tem vitezom žalostne postave za darilo iz te gibčne devojčine roke. Jedinina njegova prednost je mladost. O lepoti ni mogoče govoriti; o geniji morda še manj. Služba, potrebna, da se napravi svoje ognjišče, plava še v megleni daljavi. In komična sitnost tudi ni vaba za živo deklico. Bilo bi dosti humoristično, ko bi v trenutku ljubezenske pijanosti razprostrl pred seboj robec, padel pred njo na kolena in priznal s hrepenečim vzdihom: Zelo sem zaljubljen v vas!

V plesu nastal je odmor. Starý naslonil se je z Julijo na odprto okno, skozi katero se je ravno videlo na slikovito Sredogorje, ki se je vleklo na obzorji kakor strjena masa nebotičnih, raznolikih, temnomodrih valov. In spredaj štrlel je kviško v ostrem, naježenem obrisu romantični čmerni Zajcov, kakor bi ga bila slikarjeva roka z jedno smelo potezo načrtala na sivo podlago.

Sedaj gledal je Starý na iste gore drugače kakor pred uro. Sedaj mu niso migale žalostno v preteklost; zdelo se mu je, da predejo v svojem modrem naročji negotovo slutnjo bodoče sreče.

„Kaka krasota!“ vzkliknil je. „Kako vam zavidam, gospodična, takov razgled!“

„Meni bi bil pa zopet ljubši vaš praški razgled: krasne hiše, veselo vrvenje ljudstva, drage kočije, sijajne obleke —“

„Hrepenite li torej po mestu?“

„Bila bi srečna, ako bi me tja zanesla usoda. Toda taka misel so prazne sanje.“

„Kdo vé, ne bode li se izpolnila vaša želja?“

„Oh, nikakor! Kako bi prišla tja? Hvaležno moram sprejeti uteho, da se ne ločim od teh krasnih gor. Danes so zares čarobno krasne. Kakor bi jih iztesal iz lazurja. Potrpite — pogledam, ali je cerkva na Ripu bela — veste, zmatramo jo kot za proroka vremena —“

Nagnila se je skozi okno, da bi pogledala po strani k Ripu; toda mej tem jej je padla na vrtič priprosta pahljača, s katero se je igrala.

„Nesreča!“ potožila je v šali.

„Tako vam bo povrnena nezvesta.“

„O, ni mi žal po njej . . . Pustite jo tam . . . Ali, gospod profesor —“

Starý bil je že mej vratmi. Hitel je na vrtič po pahljačo. Gredeč mimo prvega odprtega okna, začul je konec neke opomnje podučiteljeve: „— kakor David pred skrinjo zaveze“ in zadržan smeh.

Kakor David pred skrinjo zaveze! Zdrznil se je. Besede te segle so zoprno v njegove misli. Po skušnji, da se govori v družbi navadno o udu, ki jo je ravno zapustil, obračal je ono primero na se. Kri mu je bliskoma stopila v obraz. Kraljev pevec plesal je pred skrinjo zaveze! Kako je plesal, ni znano, toda gotovo je, da bo malokateri plesalec zmatral primeru s plešočim Davidom za poseben poklon.

Toda morda se je ta beležka nanašala na drugo osebo ali na drugo stvar. Nemogoče to ni; toda vendar je prva razlaga mnogo bolj resnici podobna. Očividno dala si je ljubosumnost duška s tem okornim zasmehom. Da je vzbudil smeh, razume se pri teh mladih ljudeh samo ob sebi; morda je zazvenel tudi njen smeh v tem

tihem zboru? Morebiti jim je reš smešno, ako pleše kdo drugače, kakor na njihov robat, neumeten način.

Eh, kaj . . . Starý položil si je roko na čelo in šel na vrtič. Njegov obraz razjasnil se je popolnoma, ko je opazil v oknu svežo postavo Julije, kažoče mu doli mej rosnate zvončke.

„Tam! Tam!“

Pobral je pahljačo, toda ni je podal gori. Nesel je to igračo nazaj v sobo. Po poti jo je razprostrl; pahljača je bila čisto bela, le sredi je imela za olupšavo en sam moder, nežen cvet. Potočnica ljubezni! Pritisnil je na njo hitro vroč poljub.

Vrnavši se zopet k plesu, ozrl se je enkrat hitro bistro okrog; ujel je nekoliko zasmehujočih pogledov, uprtih s pričakovanjem na njegovo nogo, in podučitelj, zasačen pri pomenljivem namigljaji, pobesil je oči in zardel. Starý posnemal je nato ples ostalih gospodov, ziba se nemarno z mesta na mesto v hoji zares medveji. Toda pri tem šinila mu je znova kri v obraz: prikazala se je pred njegovim duševnim pogledom poskakujoča postava kraljevega psalmista . . .

Naposled oznanil je stari učitelj, zapiraje šumno klavir, da je plesna ura končana.

Toda razuneta družba ni imela veselja raziti se. Gospodje so predlagali, da bi se beseda končala z zastavno igro. Dame privolile so z veseljem — pa pod jednim pogojem, da bi bila pri izplačevanju zastav popolnoma izključena menja poljubov.

Smešno je pisati o vas, ve nične, duha in poezije prazne, v trapastih „galanthomih“ z dostojno zavestjo sočutja sestavljene igre za dvajsetletno deco! Smešno je pisati o vas in vendar ste tako tesno zvezane z milimi spomini naše mladosti, te skromne mladosti treznega stoletja, ki ne pozna pisanih turnirjev pred očmi ponosnih krasotic, čudovitih junakov z darilom drage roke na čeladi, potujočih pevcev ljubezni!

Starý potapljal se je nekaj časa le polagoma v šaljive valčke te zabave. Toda kmalu zgrabil ga je curek blaznosti. Norčeval se je z njimi, smejal z njimi, nevedoč zakaj. Vedna dotika z Julijo napolnjevala mu je srce z blaženostjo. Ostali so goljufali skupno v tajnem sporazumljenji. Kako razkošna je taka zarota s prekrasno devojko! Ti zaupni, veseli pogledi, katerim zmisel poznajeva le midva, te skrivne dotike rok, ta pridržan smeh, katerega vzrok je najina skupna tajnost! Ta tajnost je sicer zelo majčkena, toda v njej okušamo sladko slutnjo imenitnejših in razkošnejših tajnosti.

Prišla je vrsta na kupovanje zastav. Gospod profesor imel si je svojo zastavo zaslužiti v nedostojni ulogi slepe miši. Postavili so ga z zavezanimi očmi zadaj k družbi in devojke napadale so ga kakor drobni tiči privezano sovo; tako je imel trpeti, dokler bi se mu ne posrečilo zasačiti v urnem obratu kake nagajivke. Toda sova vedela je naprej, katero pograbi. Dovolil si je zvičaj: oprostil se je neopaženo prevezo na obeh toliko, da je mogel videti v veliko zrcalo, ki je viselo ravno njemu nasproti. Prenašal je potrpežljivo bockanje ostalih in prežal v srečnem pričakovanju le na jedno krasno ptico — to ulovi v naročje, pritisne lahno na srce in morda, ako bode sreča mila, odnese s seboj za vedno.

Naposled prikazal se je v zrcalu njen prekrasni obrazek. Bližala se mu je od zadaj po prstih, s sklonjeno glavo, z na pol odprtimi usti, z nagajivim bleskom v očesu. Že se je hotel obrniti po njej; toda mahoma omahnile so mu roke. Zapazil je v zrcalu, kako je z rožnatim prstkom opisala nad njegovo glavo v zraku lahen krog, kakor bi obrisala glorio svetica. Vender je označila s tem očitno le svetlo plešo na njegovem temenu. Storila je to s porogljivim izrazom, očitno v tiho zabavo cele družbe in obrnila oko posebno v stran, kjer se je srečalo z zaupnim pogledom gospoda podučitelja, smejočega se potihoma v pest.

Navadno črtajo čarovniki krog na začetku svojih čeznaravnih nakan; tukaj pa je končal ta lahni zračni krog bliskoma opojni čar, ki je okroževal do sedaj prашkega gosta. Krog ta pekel ga je na glavi, kakor bi bil tam zares narisana z ognjevitim prstom. Zlate misli razpršile so se pod njim, blaženi občutki izginili. Izginila je prikazen ljubezni in mladosti — bil je zopet stari mračnjak. Srce zaprlo se je bolešno. Ta zasmeh na njenih ustnih, ta pogled —! Neusmiljenka! In vender, kdo se more srditi zaradi takega razposajenega dejanja na ljubkega škratelja!

Starý je ustal ter si potegnil robec z oči. Obrnil se je s poklonom k družbi in rekel, sileč ustni na smeh: „Udam se. Ne ujel bi nobene. Star nerodnež sem že. Hvala vam ob enem, gospodje in gospodične, srčna za krasno, prijetno urico, katero sem smel preživeti v vaši sredi. Čas je že, da potujem dalje.“

„Že, gospod profesor?!“ obžaloval je učitelj.

„Toda — vsaj eno kupico morate še izpiti na pot.“

„Hvala. Ako moram nekaj sprejeti za slovo, prosil bi samo za eno. Gospodična Julija povedala mi je, da tudi poje. No, prosim za jedno pesem.“

Po kratkem obotavljanji šla je devojka k pianu.

Starý sédel je k oknu in gledal sanjarski na njo, mej tem ko je ona tekala z nežnimi prsti po tipkah. Šaljivost je izginila z njenega obličja. Polagoma razšir-

jala se je po njem senca, ravno tako, kakor se je ukradla časi na obraz mile pokojnice. Bila je neizmerno krasna v tem trenutku. Čez nekaj časa obrnil je gost obraz proč in položil roko na čelo. Hotel je sedaj še jedenkrat, naposled slišati v polni krasoti ta ljubeznjivi alt, ta srebrni zvonček iz bajnega tomuna preteklosti. V bolestno-sladkem pričakovanji igral se je s pahljačo, katero je bila položila devojka na okno, in se zagledal v daljavo do modrih gor . . .

„Zabučale gore, zabučali lesi:

Kam ste izginoli, kam ste izginoli, moji mladi časi! zazvenelo je milo po sobi, zaječalo čarobno iz teh ljubkih

devojinih usten, zazvonilo srebrnozvočno z neizmerno milobo. Dà, zabučale gore, zabučali lesi! Bučali, šumeli so iz daljave, iz globočine o zvenelih cveticah, o begočih pesmih, o ugaslih zvezdah, o mrtvi ljubezni, o prevarjenih nadah, o pokopanih idealih, o izgubljenem raji, o lažnjivih sanjah sreče, o kratki pomladi življenja . . . o minljivosti — minljivosti — minljivosti . . . Šumeli so, bučali in utihnili v milem ječanji iz nežnega mladega grla:

„Še se v tej vodici kamen preobrne, toda mladost moja, toda mladost moja, več se ne povrne!“

Kaplja rose zasvetila se je na potočnici minolosti, na tej osameli cvetici sredi bele pahljače.

Starý je ustal in ploskal z ostalimi. Potem se je zahvalil še

pevki vroče, stisnil jej ročico in se poslovil tudi od ostalih.

Zapustil je hišo. Toda ni se napotil proti rojstni vasi. Pogledal je še na modre gore v daljavi, na pisanega kamenitega učenca na pročelji šole in krenil nazaj z višine, po poti mej mladimi brezami, po kateri je prišel nedavno. Korakal je brzo, kakor bi bežal pred kom. Ustavil se je zasopel še le v vznožji višine in od tukaj ozrl se je še gori na rdečo kupolo cerkvice in na streho šole, pokrite s škodljivimi. Potem je snel klobuk, obrisal si potne kaplje z obličja in gladkega temena, mahnil z dežnikom in zagodrnjal: „Morala vsega: Z golo glavo ne napravljaj izletov v mladost!“

Grobni spomenik Kopitarjev

na sv. Marka pokopališči na Dunaji.

Ivan Dolinar.

Slovinci imamo, boreči se za svoj obstanek, redko kje tako težko stališče proti svojim zopernikom kakor v Trstu in njega okolici. Povsod borimo se le proti Vlahom samim ali samim Nemcem, tukaj pa sta si podala naša nasprotnika roké ter si zložno prizadevata razdejati in uničiti nas. Boriti se nam je s sovragom, ki je stokrat večji od nas ne po številu, ampak po svojem kapitalu, po svojem razborništvu, po svojih svoboščinah in organizaciji. Nasprotniki naši imajo vse, česar si le želé, šole, kakeršne sami hočejo, društva in zavode, trgovino in obrt, podpira jih sreča, zasljanja jih pa tudi vlada. In vender, če prav nam vsega tega nedostaje, ne morejo se tudi oni še ponašati, da so nas spravili popolnoma pod zlo, da so nas do konca uničili. Boj postaje čim dalje hujši, pa tudi naše krdelo se množi, in ako bomo ustrajni, izboljša se nam i stanje. Vse, kar imamo do sedaj Slovenci v Trstu, priborili smo si sami, ustvarili si to iz svoje moči, brez tuje podpore. Z mnogimi priboritvami in stvaritvami spojeno je nerazdružljivo ime moža, katerega mislimo tukaj popisati.

Ivan Dolinar se je porodil v 26. dan avgusta 1840. leta v Škofji Loki hiš. št. 83 iz očeta Gašparja in matere Marije, rojene Vilfanove. Učil se je najpoprej doma, potem v Ljubljani na osnovni šoli. Ustopil je pozneje k Štefanu Šubiću učiti se slikarstvu. Ni še dovršil svojih naukov pri Šubiću, ko se vrne zopet domov, kjer je slikal potem sam na svojo dlan. 1859. l. gre dobrovoljno v vojsko v Italijo, kjer se je prav hlabro boril ter bil odlikovan s srebrno svetinjo. V vojski bil je ranjen, ujet in odveden v Pariz. Nekoliko časa živel je kot vojak v južni Dalmaciji, od koder je hodil v prostih urah v Črno goro. Vojak, bavil se je tudi s cerkve-

nim slikarstvom, kar nam priča svedočba župnika Martinoviča iz Pobjorja iz leta 1864.

Prvič se je ustanovil Ivan v Trstu okolo 1865. l.; 1866. je bil poklican zopet v vojsko, potem se vrne za stalno. Stopil je v službo na kolodvoru v carinarni ter ostal tam do 1879. leta. Kmalo po svojem prihodu v Trst poroči se s Katarino Jerebovo.

Dolinarjevo delovanje za narod začelo se je 1868. l. z rojansko čitalnico, kateri je bil delaven odbornik, režiser in nekoliko časa

tudi predsednik. Trudil se je po svoji moči, vzbuditi v ljudstvu zanimanje za to društvo; prizadeval si je z zabavami privezati občinstvo na čitalnico ter mu na tak način ucepiti v srce tudi ljubezen in spoštovanje do naroda in samega sebe. Kot režiser si je stekel za glumišče mnogo zaslug, izpodbujal in naukuševal je igralce, tudi kulise in druge v to potrebne slike je pripravljaval sam. Tu treba pohvalno omeniti tudi Dolinarjeve soproge, ki si je kot vrla domorodka in spretna igralka pridobila zahvalnost občinstva rojanske in vseh drugih čitalnic v okolici, katere so pa polagoma propadle zaradi prepodlega mišljenja in zaradi nedostatnosti pravega rodoljubja nekaterih odbornikov. 1875. leta osnoval je Dolinar s pomočjo nekaterih rodoljubov, kakor dr-
žavnega poslanca g.

Ivan Dolinar.

Nabergoja, g. Trobca i. dr., politično društvo „Edinost“, kateremu je bil prva leta tajnik. Društvo „Edinost“ imelo je namen, boriti se proti tedanji vladi in magistratu ter braniti koristi in pravice slovenskega naroda v Trstu in okolici. Društvo je zborovalo po okolici, bodrilo in podpiralo je na vse načine ljudstvo v boji za svoje pravice in svoboščine. Da bi rodoljubno delo imelo več uspeha, sproži Dolinar misel ustanoviti list, da bi se mej

ljudstvom širil ter je dramil za sveto narodno stvar. Mi- roval ni, predno ni izvršil svoje plemenite ideje. Poli- tično društvo „Edinost“ začelo se je pogajati s političnim društvom „Slogo“, da bi postalo njeno glasilo „Soča“ ob enem tudi organ tržaških Slovencev. Ker se to ni posrečilo, ustanovil se je list „Edinost“, katero je Dolinar urejal in izdajal s prvega početka, t. j. od 8. januarja 1876. do konca 1879. leta s krepko podporo našega pesnika Frana Cegnarja.

V „Edinosti“ boril se je Dolinar neustrašno za pra- vice tržaških Slovencev; govoril je naravnost, kakor mu je rodoljubno slovansko srce velelo, ni se klanjal nikomur, ni prikrival resnice, zavijajoč fakta in tudi ni iskal naklonjenosti mogotcev. Brez straha beležil in razglašal je nepostavnosti in krivice, ki jih naš narod trpi od vlade in magistrata; potegoval se je za slovenske šole v Trstu, za starodavno pravico okoličanov, da si smejo prosto voliti župane i. t. d. Začel je tudi že delati za „Narodni dom“ v Trstu. V svojem rodoljubju vender ni prezrl naših napak in slabosti: ostro je grajal naše strankarstvo in našo raz- cepljenost, naše lahkoumno, slabo gospodarstvo i. t. d. Podal nam je mnogo zlatih nauk, katere bi si bilo vredno zapomniti ter se tudi ravnati po njih. Ista leta so se borili bratje Srbi in Bolgarji za križ častni in svo- bodo zlato in „Edinost“ je prinašala naudušeno pisane članke o žalostnih razmerah na Balkanu, pa tudi o od- nošajih mej južnimi in severnimi Slovani. V „Edinosti“ je zavél Dolinar misel o domačem delavskem društvu, v katerem bi bili slovenski delavci sami svoji gospodje, ne pa kakor do sedaj sluge tujcem. To društvo se je v resnici tudi kmalo potem z vrlo podporo uplivnih rodo- ljubov tržaških ustanovilo in Dolinar mu je bil prvi pred- sednik, pozneje tajnik in napósled uradnik.

Mlado delavsko društvo je napravilo v 31. dan ja- nuarja 1880. leta veliko veselico v gledališči Fenice. To je bila prva velika javna narodna slavnost v Trstu, pomenljiva je bila pa tudi zaradi prve slovenske pred- stave v tržaškem gledališči. Igrali so „V Ljubljano jo dajmo“; mej igralkami je bila tudi Dolinarjeva soproga. Nepopisen je bil upliv, ki ga je imela ta zabava na narod; naudušila je ljudstvo za društvo, osrčila je tudi prepro- stega delavca, vzbudila mu zaupanje v samega sebe in nado na dober uspeh narodne stvari, Vlahe pa je kar osupnila, kajti niso si mislili, da si Slovenci še toliko upajo.

Polumesečnik „Edinost“ se prelevi v tednik ter pre- ide v druge roke; Dolinar mu ostane sotrudnik in opiše v podlistku 1881. in 1882. leta v „Črticah (odlomkih) iz mojega dnevnika“ svoje dogodbe iz vojnega življenja pod imenom „Samovič“.

Njegov nemirni duh ni nikdar počival; mož je vedno kaj snoval, n. pr. 1882. leta telovadno društvo „Tržaški Sokol“, kateri je še tisto leto oživotvoril; 23. ju- lija imel je „Sokol“ že svoj prvi občni zbor, na katerem je bil Dolinar izbran odbornikom.

V svojem narodnjaštvu je bil idejalen, unet in včasih še preveč podjeten, kajti snoval je stvari, katerih bi ne mogel nikakor izvršiti zbok nedostatnega znanja in na- obraženja svojega. Tako je hotel n. pr. ustanoviti pla- ninsko društvo „Nanos“, kateremu bi bil namen, s pre- davanji vzbujati zanimanje za naše planine, izdajati zem- ljevide in knjige ter na ta način seznanjati tuji svet z našimi gorami, nadalje osnovati si strokovno knjižnico, delati steze po hribih i. t. d. Takih prenapetih osnutkov je imel Dolinar še več, uveril se je pa, da mu nedostaje v to prepotrebni duševni moči in da samo oduševljenje ne nadomešča s težkim trudom pridobljenih nauk. Ob takih prilikah vzdihnil je večkrat: „O da se nisem več učil!“ Naudušenosti in odvažnosti bilo je v njem dovolj snovati stvari, katerih ni mogel uzdržati, zato ga vidimo pozneje stopati iz društev, katerim je bil začetnik in du- ševni oče.

Dolinarjev šaljivi „Jurij s pušo“, katerega je bil preuzel 1883. leta, ni bil posebno šaljiv in tudi jezik mu je bil zeló nedostaten, vender so njegove šale in zabav- ljice večkrat v živo zadele dotične grešnike na Primorskem.

Dolinar je založil tudi nekoliko slovenskih knjig, in sicer: „Jurijev koledar“ za 1885. leto in za 1886. l., Križmanova: „Krajna imena v tržaški okolici“, Zakraj- škove pesmi: „Lira in cvetje“ i. d.

O volitvah ni bilo uplivnejšega agitatorja od njega; bil je po vsem Primorskem znan in spoštovan, povsod je imel svojo mrežo razpeto, povsod somišljenike in osebne prijatelje, ki so ga ob volitvah podpirali. Narod je rad poslušal njegove svete; znal si ga je pa tudi pridobiti kakor nikdo drug. Govoreči z ljudstvom, vedel je zadeti pravo struno, njegove besede segle so ljudem v srce ter jih uverile. Mnogo volilnih zmag v raznih krajih imamo zahvaliti njegovi agitaciji in požrtvovalnosti. Teško ga bode kdo nadomestil v tem obziru. V svoji slovanski noši bil je prisoten malone na vsaki veselici daleč na okolo.

Ivan je bil dober, blag in postrežen, jeznega nisi videl nikoli; kogar je videl v zadregi, pomagal mu je rad, ako si je moral i sam pritrpati; bil je udan in veren prijatelj, pošten in uzoren rodoljub. Dne 6. junija nehala je biti njegovo blago srce; smrt ga je nagloma zadela na pošti, kamor si je šel po novine. Ta nemila vest je narodnjake zeló osupnila. Njegov pogreb, katerega se je udeležilo nad tri tisoč ljudi iz vseh slojev slovenske družbe v Trstu, uveril je vsakega lahko, kako so ga tukaj vsi cenili. Skoro vsa narodna društva v mestu položila so krasne vence na krsto in deputacija „Sokola“ prišla je v društveni opravi k pogrebu svojega ustanovitelja in odbornika.

Dolinar je pač umrl, a blago seme uzornega rodo- ljubja, katero je zasejal, bode obrodilo stoterni sad ter pričalo še v daljnji bodočnosti o njem.

Karakteristika naroda slovenskega.

Češki spisal Jan Lego.

(Dalje.)

Jkako tedaj je v pokrajinah južno od Drave, kjer je ostal fevdalizem brez podpore nemškega duhovstva, slovenski narod vendar ohranil svojo narodnost, t. j. svoj jezik; toda pritisek nemškega plemstva bil je v ti dolgi vrsti vekov tja do začetka našega stoletja, da celó do l. 1848., tako grozen — nekaterokrat se je unel zbok njega ustanek — da je konečno v značaji slovenskega naroda tam, kjer se je še ohranil s svojim jezikom, v zgolj novo lastnost, kateri ne najdemo slične pri nobenem izmed ostalih plemen slovanskih.

Karakteristiško je, da beseda „tujec“ ne izraža samo mržnje, nego celó popolno zaničevanje; obsega tedaj širji pojem, nego naša češka beseda „cizák“, in da celó tujčevi otroci, naj bi se bili tudi narodili na slovenskih tleh in iz slovenske matere, nosijo notri do smrti na sebi stigma kot „tujčevi otroci“. Zametavanje tujstva pojavlja se pri kmečkem ljudstvu tudi gledé na obleko, tako da si mladenič ali dekle niti ne drzne celó kaj malega v kroji izpremeniti po mestni šegi, ker bi kaj takega vzbujalo splošno mržnjo; mladi bi se posmehovali, stari pa pohujševali.¹⁾ Taki slučaji so na kmetih možni le tedaj, kadar je šel mladenič za rokodelstvom, dekle pa na službo v mesto in sta pozneje odtam zanesla domov kak ostanek mestnega kroja. Meščanom pa in tistim na kmetih, kateri se mestno nosijo (n. pr. uradniki) ali kateri so se v manjših krajih na kmetih odpovedali kmečkim navadam, dajo zdevke, oponašajo jim, da so „škrijci“, katera beseda se približuje po svojem pomenu nekoliko naši češki besedi „šosak“, pa je dosti silnejši izraz ne le sramočenja, nego celó zaničevanja.

V prvi dotiki s tujcem je Slovenec čisto sam svoj, molčeč, govori samo, kar mora, pri čemer ne le da ga pridno opazuje, nego se še bolj sam čuva, da bi se na nobeno plat ne zarekel. Ta nezaupnost njegova traje dosti dolgo in to ne le dotlej, dokler se ni uveril o poštenih namerah tujčevih, ampak sega tako daleč, da na njem iztakne kake slabosti, katere bi utegnil porabiti o priliki za svojo obrambo. Ni čuda; več nego tisočletno trpljenje ga je tako vzredilo! Kadar se pa po daljšem opazovanji popolnoma uveri, da tujec pošteno misli o njem, potem mu je pa tudi za izkazano dobrovoljno službo ali celó za kako pravo dobroto notri do smrti neskončno hvaležen, pri čemer pa nikdar ne zagazi v suženjsko klečeplastvo, nego vedno se varuje, da svoje osebnosti ne zavrže.

Če je tujec kakorkolisibodi navezan na slovensko družbo, mora se trdno držati njenih šeg in navad, zlasti

¹⁾ Žal, da temu zdaj ni več tako. Velecenjeni pisatelj g. J. Lego bival je med Slovenci do l. 1870. Od takrat se je naš kmet že močno izneveril nekdanji stari noši. Ni daleč čas, ko bo tujstva vihar odnesel iz slovenskih pokrajin zadnje sledove starega narodnega kroja. — Op. prelag.

se mora ogibati vse gosposke napetosti. Slovenec je dobra duša, rad je vesel, prepeva in šali se rad, — in zato se moraš ravnati po njem, če hočeš izhajati v njegovi družbi. Ukaži prinesiti steklenico vina na mizo, posebno takrat, kadar je že kdo iz omizja to storil, — če si turista, ne zabi založiti se s tobakom, da ga moreš ponuditi vodniku ali pa slučajno komu drugemu. Iz takih jednakih darčkov spozna prosti Slovenec, da nisi noben „škrijc“, nego da imaš njega in narodnost njegovo v čisljih.

Toda tudi ta lastnost — mržnja tujstva — ima svoje meje in to, žal! ravno tam, kjer grozi jeziku njegovemu poguba. Pri nedosti zavednem Slovenci uname se boj med obema do zdaj navedenima lastnostima njegovima, v katerem navadno zmaga prva lastnost — namreč hrepenenje po znanji. Radi tega nastaje slovenskim rodoljubom preteška naloga, da na vseh straneh zadostujejo tolikim potrebam naroda, zlasti v oboru šolstva in literature, pri čemer jim malodane nepremagljivo napotje dela politiškoadministrativna razkosanost naroda na sedem pokrajin. Prosti Slovenec ne čuti ne mara da le koristi, ampak mnogokod že celó potrebo nemščine, kakor n. pr. na Koroškem, dasi bi te potrebe zares ne bilo. In to je zlo! Ker na slovenskem Koroškem in na slovenskem Štajarskem (z vkupnim prebivalstvom 576.000) že v prvem razredu silijo kmečko dete, učiti se nemški in tudi oba ondotna deželna šolska sveta ostro pazita na to, da se vsako slovensko dete celó v najzadnji vasi dobro priučí nemškemu jeziku, privaja se temu narastaj za narastajem tako, da potrebo nemščine istinito čuti, zlasti če se — kakor na Koroškem — slovenščina od drugega razreda navzgor, mnogokod pa že v prvem razredu popolnoma zanemarja. To so fakta, pri katerih se češkemu pedagogu tako rekoč lasje ježijo na glavi. — Po drugi strani zopet nima slovenski narod svojega Strossmayerja ali drugega Slomška, kateri bi z radodarno roko voljno podpiral vse, kar bi pomagalo ohranjevati slovensko narodnost in zlasti pospeševati slovensko književnost v vseh strokah tako, da bi se mogel naskok nemškega življa na vseh straneh srečno odbiti. — Tako pa je vsa teža te ogromne naloge, ohraniti namreč življenje slovenskemu narodu na Koroškem in na južnem Štajarskem, na ramenih tamošnjega domoljubnega duhovstva slovenskega. — Zares, ko bi pri nas v Čehih bolje poznali žalostni položaj slovenskega naroda in ko bi to poznanje bilo tudi primerno razširjeno, o gotovo, da bi naš mili češki narod, komur v požrtvovalnosti ni jedakega, izdatno podpiral te nesrečne južne brate svoje! V prvi vrsti Matica Slovenska, potem Družba sv. Cirila in Metoda, Dramatiško društvo in Društvo slovenskih pisateljev bila bi ona društva, ki bi z bratovsko pomočjo češkega naroda gotovo v kratkem času lepo uspevala. Toda — predno se mnoga misel oživotvori, koliko dolgih let mora preiti čeznjo poprej!

(Konec prihodnjič.)

Kod Balkana — evo dana!

Kakor blisk iz vedrega neba o vročem poletnem času, tako je osupnila vest, katero je bil iz Sredca poročil brzovjav dne 22. avgusta. Čutilo se je, da visi nekaj v zraku, kajti politično ozračje bilo je soparno in zato so čutili državniki sami, da se v njem nakopičena elektrika mora prej ali slej izprožiti. Vedelo se le ni, kje se bode to zgodilo. Bismarck in Kalnoky, katera sta v poslednjih letih preuzela nekako nalogo, da razganjata politične hudourne oblake, vlekla sta sicer tudi letos na vse pretege za vrstico pri čudotvornem zvonci miru. Že sta mislila, da sta v svojem početju uspela in že so se diplomati ostalih držav, zanašajočih se na politična vremenska proroka, razšli po raznih kopeljih, da si odpočijejo od napora, kateri prouzročuje vladanje narodov, — kar nenadoma pride vest, da Aleksander princ batenberški ni več knez Bolgarske.

Diplomacija, katera seveda ne sme nikdar priznati, da jo je iznenadila kaka stvar, delala se je takoj po prvem poročilu o preimenitnem tem prevratu, kakor da bi bila že davno vedela za njegov osutek in posebno Bismarck, ki se dela, kot da bi brez njegovega dovoljenja ne smel pasti ni las z glave kakemu evropskemu diplomatu, začel je po svojih organih zatrjevati, da je padeč Aleksandrov osnovan po „njegovi milosti“.

Dogodki, kakor so se razvili kasneje, pa dokazujejo, da je jedina Rusija vedela za ono, kar se je imelo na Bolgarskem zgoditi, in da je sedanji čas prav ugodno porabila, da pokaže zaveznikom iz Chyžice in Gostina, da se nikakor ni odrekla še samostalnega ravnanja. Konstelacija evropska je taka, da se Rusiji ni bilo bati resnega ugovora Nemčije in Avstrije, kajti vojna, ako bi jo izprožili ti dve zavezni državi proti Rusiji, bila bi na največjo, nepreračunljivo škodo posebno prvi. Zato pa vidimo, da je knez Bismarck takoj po središkem prevratu obiskal ruskega ministra unanjih zadev, Giersa, v Františkovih Laznih; dasi se je Giers — kakor so priznali petrograjski poluslužbeni listi — ostentativno izogibal chyžiškega in gostinskega shoda.

Po takem smemo torej najnovejši bolgarski prevrat zmatrati za uspeh ruske politike; zmatrati za velik napredek v zgodovini slovanskih narodov.

Knez Aleksander imel je sicer mnogo osebnih vrlin in v bojih s Srbijo pokazal se je bil pravega junaka; ali nedostajalo mu je jedne prelepe lastnosti, — hvaležnosti; nedostajalo mu je zmisla za potrebe dežele, kateri na čelo ga je postavila milost pokojnega carja osvoboditelja in pa — in to je poglobitno — slovanskega čutja. On, Nemec, ni se nikakor mogel uživeti v narodne posebnosti bolgarske; on nikakor ni hotel umeti potov, katere je zgodovina predpisala narodu bolgarskemu kot delu velikega Slovanstva. Nemcu je že od rojstva prirojena mržnja do Slovanstva. To lastnost imel je Aleksander batenberški v polni meri; zato se je pri svojem dvoru obkroževal s samimi pruskimi junkerji. Mržnja do Slovanstva je tudi bila, katera ga je gnala v naročje An-

glije; mržnja do Slovanstva je bila, s katero je začel intrigovati proti Rusiji. Da ga je pri tem vzbodbujal Bismarck, ki vedno in dosledno deluje proti Slovanstvu; ki vedno na skrivnem izpodkopava ruski upliv na balkanskem poluotoku, o tem ni dvojbe.

Mi smo se z vsemi ostalimi Slovani vred prav iz srca veselili lanskega plovdivskega prevrata; a ko smo sprevideli, da je bil osnovan brez volje in vednosti Rusije in da bi bila iz njega le Anglija — dedna sovražnica slovanske veljave in svobode — imela korist, obsojati smo jeli nepremišljeno, protislovansko ravnanje kneza Aleksandra. Kar smo mu posebno zamerili, bilo je, da je bolgarski narod zapeljeval do najgrše vseh nečednosti, — do nehvaležnosti. Rusija je žrtvovala zanj tisoče in tisoče najboljših svojih sinov ter ga osvobodila s svojo krvjo; ona mu je uredila gospodarske razmere; ona mu je ustvarila vojno moč, davši mu najboljše svoje častnike za učitelje in darovavši mu orožja v izobilji; ona je za razne investicije v Bolgarski potrosila okolo štirideset milijonov, ne da bi za vse to zahtevala kake nagrade. Da ni bilo nje, vedno bi še vzdihoval Bolgar pod krutim turškim jarmom. In vendar je Aleksander batenberški jel narod ščuvati proti Rusiji; proti oni, kateri je tudi on za svojo osobo bil jako obvezan. To je pač nehvaležnost, kakeršne je težko najti v zgodovini narodov in prav krokodilske solze so, katere sedaj prelivajo nekateri listi o nehvaležnosti bolgarskega naroda proti knezu.

Sicer je res, da je vlada Cankova morala odstopiti; da je — kakor poročajo z veseljem vsi Slovanom sovražni listi — nastal v Sredci protiprevrat, kateremu je na čelu bivši ministerski predsednik Karavelov. A naj se nikdo o tem prezgodaj ne veseli. Vlada Karavelova v svojem proglasu čisto molči o knezu Aleksandru. Vse torej kaže, da je ž njegovim odstavljenjem sporazumljena in da je nastopila namesto Cankovega ministerstva kot ustavna vlada zato, da laže doseže pokorščino vojaštva za novo stanje stvari. Uverjenje, katero smo pred nedavnim izrekli, da se namreč narod bolgarski ni dal nikakor zapeljati v nehvaležnost do Rusije — to uverjenje imamo še danes.

Mogoče je sicer, da bi od bivšega kneza odvisni ljudje, ki so se posebno odlikovali z rovarstvom proti Rusiji, utegnili uprizoriti kako malo občansko vojsko; a tedaj bi pa gotovo Rusija poslala v Bolgarsko svojo vojno moč, kajti ona ne bode mogla nikakor dopustiti, da bi se za tuje interese, za osobo nemškega kneza, klali med seboj člani naroda, katere je osvobodila s tolikerimi žrtvami.

Poglobitni smoter pa je dosežen s središkim prevratom. Knez Aleksander ne bode sedel več na knežjem stolu bolgarskem. Namesto njega bode prišel marveč mož, ki bode slovanski tudi čutil. S tem pa bode zaprt pristop tujemu uplivu na balkanski poluotok; s tem zagotovljen uspešni razvoj balkanskih Slovanov.

Naše slike.

Grobni spomenik Kopitarjev

na sv. Marka pokopališči na Dunaji.

Maló je mož, kateri bi s svojim književnim delovanjem pridobili narodom toliko slave in spoštovanja, kakor je to dosegel naš Jernej Kopitar v onem času, ko so Slovani prav za prav še le jeli stopati na pozorišče svetovne znanosti. Slovanska znanost — slavistika — je najmlajša sestra izmed onih znanosti, katere spadajo v področje filologije. In kot najmlajše sestre niso toliko dane hotele njene starejše sestre pustiti v društvo tekmovanja. Ali ona je bila bogata, darovita, poklicana, da reši svetovne probleme, da oblaži narode, da jih preustroji in prerodi. V kratki dobi, kar mi živimo, posrečil se ji je početek tega uzvišenega poklica; in učenih mož je bilo potreba, kateri so ji pripomogli do te zmage. Dobrovský, Vostokov, Kopitar — so slavna imena, početniki slovanske znanosti, kateri imajo te velike zasluge, da so slovanske jezike v svoje preiskave sprejeli tudi neslovanski jezikoslovci. S tem se je podrla stara teorija, krog znanosti se je znatno razširil in v ta krog so stopili Slovani. Kopitarjeva je zasluga, da se je osnovala na Dunaji stolica za slovanske jezike in književnosti, stolica, okolo katere naj bi se zbirali vsi avstrijski Slovani. In ko se je tako spoznala važnost slovanskih jezikov, ko so uvideli i germanisti, da v svojem primerjanju ne morejo izhajati brez znanja slovanskih jezikov, snovati so se jele slovanske stolice tudi po Nemškem, kjer jih je danes že precejšnje število.

Jernej Kopitar — *sagacissimus philologus, vir celeberrimus*, kakor ga imenuje sam Miklošič — umrl je na Dunaji in je pokopan na Markovem pokopališči, kjer leži več slavnih mož slovanskih; izmed Jugoslovanov tudi Vuk Karadžić in Branko Radičević. Ali ker se je Markovo pokopališče opustilo in se na njem ne pokopavajo več mrličji, prenašajo si narodi umrjoče ostanke svojih slavnih sinov v domovino, in tudi mi Slovenci imamo storiti svojo dolžnost, da prenesemo kosti svojega slavnega rojaka v domovino, v kateri naj mu postavimo hvaležen spomenik. Kakor znano, sklenila je „Matica Slovenska“, da hoče skrbeti sama kot prvi naš književni zavod za prenos Kopitarjevih kosti. Matico Slovensko podpira v tem domoljubnem delu magistrat ljubljanski, in mi le upamo, da bodo priprave skoro gotove in da slavnost prenosa Kopitarjevih kosti na ljubljansko pokopališče ni več tako daleč.

Kopitar je pisal nemški in latinski, kar je uzrok, da njegovo ime v Slovencih ni popularno. Danes so se v tem pogledu izpremenili časi na bolje. Danes ni potreba, da bi se Slovani posluževali tujega, neslovanskega jezika; znanje slovanskih jezikov napredovalo je že toliko,

da nam slovanski jeziki ne delajo zaprek in težav in da Slovani pišejo svoja učena dela v svojem jeziku. Pisanje v nemškem in latinskem jeziku v Slovanih bilo je vidno znamenje odvisnosti, katera pa je danes že nehala.

Mnogo je že napredovalo Slovanstvo, odkar mu je umrl Jernej Kopitar, ki spada med prve širitelje slovanske ideje. Takrat, ko je še on živel in širil slovansko idejo, dokazoval slovansko uzajemnost, takrat je še ječal ves Balkan pod težkim jarmom; danes pa, ako bi ustal iz groba Kopitar, kako čudo! našel bi nov svet; malone ves Balkan, ves istok ustal je, svoboden je s pomočjo svete Rusije osvoboditeljice.

Slovanska znanost je zblížala Slovane, da so se spoznali, da so se oklenili; dokazala jim je sorodstvo, bratovstvo, da je to jedno bitje, jedno življenje, jedna duša; to je moč slovanske znanosti, to je ona dosegla, ker ona je kulturna moč. Svoj delež na tem slovanskem delu ima tudi Jernej Kopitar; on je budil Slovane na delo, klical in vabil jih v svetišče znanosti, učil je in širil znanost ter s tem najbolj oborožal Slovane, kajti znanje v obče je najboljše kulturno orožje.

Baš pred šestimi leti, dne 22. avgusta 1880, praznovali so Slovenci stoletnico svojega slavnega rojaka v njegovem rojstnem kraju z veliko slovesnostjo, a Matica Slovenska dala mu je v rojstni dom uzidati marmorno ploščo s tem napisom:

Tu se je rodil 21. avgusta 1780

Jernej Kopitar,

Postavili njegovi častilci ob stoletnici.

Drugi spomenik Kopitarjev je na Markovem pokopališči na Dunaji. Postavil mu ga je na grob stari prijatelj njegov, dr. M. J. Fesl, dne 21. oktobra 1845 s tem pozlačenim samo latinskim napisom:

Bartholomaeus Kopitar

Carantanus

Natus in pago Repnje ad Aemonam

D. 23. m. Augusti 1780

In slavici literis auctus

Magni Dobrovii

Ingeniosus aemulator

Obiit Vindobonae d. 11. Augusti 1844.

(Slovenski: Jernej Kopitar, Korotanec, ki se je rodil v vasi Repnje blizu Ljubljane 23.¹⁾ avgusta 1780 in bil, množič književnost slovansko, slavnemu Dobrovškemu bistroumen naslednik; umrl na Dunaji 11. avgusta 1844).

¹⁾ To je rodil se je 21. avgusta 1780, a ne 23. dne, tako je zapisano razločno v krstnih bukvah vodiške duhovnije, v katero spadajo Repnje. (J. Navratil: Kopitarjeva Spomenica.)

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Obnavljanje Št. Jakopske cerkve v Ljubljani bliža se vidno svojemu dovršenju ter se bode cerkev novič posvetila in odprla že v drugi polovici oktobra meseca.

Gospod Jurij Šubić je dodelal že drugo svojo sliko na cerkvenem oboku. Ker bodemo o teh slikah, kakor smo že povedali, po njihovem zvršetku izpregovorili ob-

širneje besedo, podajemo za danes o njej le kratek obris v poglavitnih njenih potezah. Slika nam predločuje „obglavljenje sv. Jakopa“. To se vrši zunaj Jeruzalema, na Kalvariji. V osredji, na sredini slike kleči sv. apostol s pouzdignjenima rokama, zamakneno zroč proti nebesom, dočim za njim na desno stoječ krvnik zamahuje z mečem po njegovem tilniku. Mučeniku na levo, nekoliko v ozadji, sedi rimski sodnik, zavrt v belo togo. Obraz mu je resen, in pogled strog in srép. Za sodnikom se nahaja njegovo spremstvo, med katerim opazimo na belci sedečega vojaka s plapolajočo zastavo. Za desno nogo krvnikovo leži truplo in odsekana glava sv. Jozije. In v levem ozadji se je nagromadilo radovedno ljudstvo, kateremu pred njim stoječ vojak zapira pot s poprečki držano sulico. Slika je izdelana z veliko marljivostjo in ljubeznijo do umetnosti. Takoj na prvi pogled se jej pozna očividni napredek umetnikov v stroki težavnega slikanja al fresco. Kaj plastično je naslikan krvnik v robustni svoji postavi in z divjim obrazom, kateremu je umetnik v plemeniti obliki nasproti postavil v božjo voljo udanega mučenika z milim, z rajsko blaženostjo oblitim obličjem ter z mehko sklenenima rokama njegovima ublažil utis velikanskih krvnikovih pestí z bujno muskulaturo. In kaj različno se razodeva učinek tega mučeniškega čina na raznovrstnih obrazih zbranih gledalcev.

Zdaj izdeluje gospod Jurij Šubić tretjo sliko: „Izpremenjenje Kristovo na gori Tabor.“ Kakor smo se uve-

rili iz dotičnega kartona, osnovana je ta slika istotako genijalno, kakor prejšnji dve že omenjeni sliki.

Pisateljsko podporno društvo izletí v nedeljo 19. septembra t. l. v Kranj in položi na Preširnovo in Jenkovo gomilo vence. Na groblji bode govor in petje.

Spominska plošča Antonu Alojziju Wolfu. — Letos so namerjali Slovenci v Idriji uzidati in odkriti spominsko ploščo nepozabljivemu in uzornemu mecenu slovenskemu, Antonu Alojziju Wolfu. Ta plošča, katero izdeluje g. Čamernik v Ljubljani, imela bi se uzidati v rojstno hišo velikega pospešnika naše književnosti in slovesno odkriti v 8. dan septembra t. l. Ali ker je c. kr. okrajno glavarstvo prepovedalo slavnostnemu odboru v Idriji, da ne sme vabiti na slavnost društev in unanjih oseb radi šireče se kolere, sklenil je odbor, preložiti slavnost do bodočega leta meseca avgusta 14. in 15. — Spominska plošča ima ta napis:

V tej hiši bil je rojen 14. rožnika 1782

Anton Alojzij Wolf,

knezoškof ljubljanski.

Bil je preblag mecén kranjske dežele, ustanovitelj Alojzijsčca, svojemu narodu podaril je sveto pismo in slovar, Idriji je bil največji dobrotnik.

Umrí v Ljubljani 7. svečana 1859. leta.

V hvaležni spomin postavili sorojaki 1886.

Ostali slovanski svet.

Pogled na srbskohrvaško književnost. — „A k cenat i metar junačkih narodnih pjesama. Rasprava odobrena povjerenstvom strogih izpita fakulteta mudroslovnoga. Napisao Milivoj Šrepeš. Zagreb. Tiskarski zavod „Narodnih Novinah“. 1886.“ — 8°. Strani 79. Preštampano iz „Izvjješća zagrebačke gimnazije za godinu 1885/6“. — To je res izvrstna knjižica mladega pisatelja g. Milivoja Šrepeša in mi jo priporočamo vsakemu, kdor se bavi s to stroko.

— „Crtice iz „slavonske“ književnosti u XVIII. stoljeću“, II. dio. Sakupio prof. Josip Forko. (Nastavak razprave, priobćene u izvješću ove kr. velike realke za god. 1883/4 II. — Forkove crtice so natisnene v „Izvjješću o kralj. velikoj realci u Osijeku koncem školske godine 1885.“ —

— „Miloš Obilić“ u narodnim pesmama sa 12 lepih slika. Ciena 50 nov. Srpska knjižara braće M. Popovića u Novom Sadu.

— „Hrvatske narodne pjesme i pripoviedke iz Bosne. Sakupio i na sviet izdao Kamilo Blagajić. U Zagrebu. Tiskom Dioničke tiskare. Cena 70 nov. 16°. Str. 135. — Većino pesmi pripovedovali so zbiratelju muhamedanci.

— „Die serbischen Dynasten Crnojević.“ Ein Beitrag zur Geschichte von Montenegro. Von Franz Miklosich, wirklichem Mitgliede der kais. Akademie der Wissenschaften. — Wien 1886. In Commission bei Carl Gerold's Sohn, Buchhändler der kais. Akademie der Wissenschaften. (To je ponatis iz: Aus dem Jahrgange 1886 der Sitzber. der phil. hist. Cl. der k. Akad. d. Wiss. CXII. B. I. Heft S. 29.) — Sedem pisem srbskih od l. 1523 z nemškim prevodom, ki so se našla na Dunaji, pisal jih je na „Blatu (jezeru) skadarskem“ rečenega leta 1523. Skender-beg Crnojević — na ruke duždu i gospodi mljetačkoj i još drugima tamo u Mljetkama. Pisma so važen prilog zgodovini beneške republike in krajev v primorji jadranskem, a osobito važna so tudi še zarad jezika in pravopisa one dobe. —

— „Srpske narodne pjesme iz Bosne“. Skupio ih P. Mirković. Cena 60 nov. Štamparija braće Jovanovića u Pančevu. Zbirka ima 212 pesmi.

Kdo je prouzročil bolgarski prevrat? — Čudno vprašanje. Kdo drugi nego ruski rubelj! O tem so jedini nemški in mažarski listi. Podle židovske duše, ki ne morejo nikakor umeti, da bi ideja mogla nauševati; katere svoje uverjenje prodajajo onemu, ki več plača, ugibajo že, koliko rubljev je morala Rusija poslati Cankovu, Grujevu in metropolitu Klimentu, da jih je pridobila za prevrat. — Čudna stvar je pač rubelj. On, kakor so večkrat dokazovali mažarski listi, uzdržuje na Hrvaskem stranko prava; on prouzročuje narodnostno gibanje med Slovaki in sedaj je celo uprizoril bolgarski prevrat! Pa, kakor rečeno, ne čudimo se, da tak velikanski nezmisel spravljajo med svet Nemci in Mažarji; čudimo se le temu, da se je našel še celo slovenski časnik, kateri z resnim obrazom pripoveduje to bedastočo.

Shod čeških učiteljev v zlati Pragi. — Dne 10. avgusta t. l. šlo se je v zlati Pragi do 2000 učiteljev s Češkega, Moravskega in Šleskega. Njim so se pridružili tudi nekateri učitelji s slovanskega juga, zlasti sta bila tu zastopana dva naroda: hrvaški in slovenski. Hrvaške učitelje je zastopal g. Fabković, a slovenske g. I. Tomšič, urednik „Vrtčev“. — V tem lepem občevanju južnih in severnih Slovanov vidimo pač trdno duševno uzajemnost, katera vlada in se širi med Slovani; vidimo pa tudi, da učitelji na jugu in severu naše države hrepené po spoznanji medsebojnih teženj na šolskem polji. Slovani se morajo povsod družiti; povsod imajo jednako borbo, zlasti slovansko učiteljstvo mora se povsod, v vseh delih naše države, kjer prebiva, boriti proti neprijatelju slovanske šole. Naš neprijatelj, vsi ga dobro poznajete, zatrl bi nam rad zavednost našo in je posegnil s svojo uničujočo roko po šoli, kjer nam hoče mladino odtujiti našemu rodu. Zategadelj pa nas uzajemno občevanje slovanskih učiteljev veseli tem bolj, ko vidimo, da se ponemčevanju postavlja v bran, in ker želimo, da bi se slovansko učiteljstvo duševno približevalo in spajalo in v svojem uzvišenem poklici širilo in pospeševalo iste ideje v korist samostalnega, slovanskega razvijanja naše mladine. Teга duševnega občevanja ne more nam braniti nihče na svetu. Kakor so avstrijski Nemci v vseh svojih strokah duševno spojeni s svojimi rojaki v nemški državi,

tako ne more tudi nam Slovanom nihče kratiti naše duševne uzajemnosti, kajti ta uzajemnost je kulturna in nima s politiko prav nič opraviti.

Učitelji v Pragi sklenili so dve važni resoluciji: o preustrojitvi osnovnih šol in o preustrojitvi učiteljskih in izpitov. Mi se hočemo danes pečati samo s prvo in zato bomo podali čestitim čitateljem vse glavne točke te resolucije, da bi se videlo, koliko poprave in preuredbe bilo bi treba i v Slovencih, kateri nimajo niti osnovnih šol tako ustrojenih, kakor to zahtevajo zdrava načela zdrave pedagogike. Ali to je baš, naše, naši narodnosti nasprotno šolske oblasti ne brigajo se za dobro urejene šole; njim je šola sredstvo, s katerim dosežajo svoje politične namene, in baš zato moramo z vso odločnostjo zavračati naše ponemčevalce ter jih pobijati z vsemi zakonitimi sredstvi. Ali čujmo, kaj pravi resolucija slovanskih učiteljev v Pragi. Ta resolucija zahteva: 1. da se učno gradivo zmanjša. Preveliko breme nalaga se danes mladini v šoli, katera mora pod tem bremenom zaostajati telesno in duševno; 2. število učnih predmetov ne sme iznašati v osnovnih in meščanskih šolah na teden v prvem razredu več nego 16, v drugem 18, v tretjem 20, v četrtem 22, v petem 24 in v višjih razredih ne več nego 26 ur; 3. — kar je osobito važno — naj se omeji učenje neobveznih predmetov in da se pouk v drugem deželnem jeziku samo v mešanih krajih in na osnovnih šolah, katere so najmanj petero-razredne, začne od četrtega razreda kot neobvezni predmet, kajti pouk drugega deželnega jezika in drugih tujih jezikov ne bi smel nikdar biti učni predmet osnovnih šol; 4. da domače šolske naloge prenehajo; 5. da se ženski mladini da več časa za praktična dela in 6. da se mladina telovadi v prikladnih sobah, osobito pa, če je mogoče, na planem. — Pri tem so poudarjali vsi učitelji, da je treba skrbeti za to, da vsaka češka šola mora pripadati samo taki šolski oblasti, šolskemu svetu, v katerem so sami Čehi, t. j. šolski sveti, kateri imajo nadzorovati češke šole, morajo biti popolnoma češki. S tem bi se, upajo češki učitelji, preprečilo in zatrlo sovraštvo in prepirljivost med Čehi in Nemci. Vsakemu svoje!

Po poljskem pisatelju Czajkowskem ostali so obširni spominski listi. Pokojnik pisal jih je še nekoliko dni pred žalostno svojo smrtjo. Ti spomini bodo začeli sedaj izhajati v Levovem in bodo — kakor poroča „Kuryer Warszawski“ — obsegali šest velikih zvezkov. Ker je Czajkowski v svojem življenju nenavadno veliko skušal, videl veliko sveta in spoznal veliko ljudi in ker je imel izreden dar opazovanja, nadejati se je, da dobimo v spominih zanimljivega in dragocenega berila.

Dunaj. — И. И. Овсјанниковъ. Дунай въ географическомъ, историческомъ и другихъ отношеніяхъ. С. Петербургъ 1886. II, 75 кон. (N. N. Ovsjannikov. Dunaj v geografičeskem, istoričeskem i drugih otnošenijah. St. Peterburg 1886. Cena 75 kopejek).

Pod tem naslovom zagledala je beli svet knjižica, katera je v mnogih obzirih zanimljiva tudi za Slovence.

Pisatelj in izdajatelj knjižice je slovenskemu knjižnemu svetu povse neznan; znajo ga morebiti nekateri, ki opazujejo razvoj učne in odgojne književnosti v Rusiji. G. Ovsjannikov je zgodovinar in se je proslavil kot takega pred kakimi 20 leti s svojim izdanjem vseobčne zgodovine v treh koncentričnih tečajih za prve, srednje in poslednje razrede gimnazijev. Ta trud je v Rusiji imel velik uspeh. Ideja koncentričnega izučevanja zgodovine bila je tedaj še nova. Mnogim se je priljubila, mnogi poprijeli so se krepkeje starine, začela se je cela vojska. Boritelji razdelili so se na tri razrede: jedni so zagovarjali rutino; drugi, in mej temi je bil g. Ovsjannikov prvi, pouzdignoli so uma svetle meče proti starini; tretji so trdili, da zdrava pamet za-

hteva, da bi se deca učili zgodovine ne brez strogega sistema, pa ta sistem mora se ravnati po mladih glavica, ne pa one po sistemu. Naše ministerstvo narodne prosvete je skoro stopilo na pot zlate sredine, katere se drži i do danes.

Pa zgodovina g. Ovsjannikova ni samo važna v pedagogičnem obziru, ona tudi v narodnem nekaj velja. G. Ovsjannikov je prvi pomestil v svoji zgodovini zapadnim Slovanom svoj predel, o katerih njegovi predniki še menje govore, nego zgodovino-pisci — Nemci pripovedajo o Rusih. Rusi so se sploh polagoma seznanili z zapadnimi Slovani, a šola do poslednje vojske skoraj nič ni hotela znati o njih. Govorimo to tukaj, da bi zasluge g. Ovsjannikova v tem obziru laže ocenili ti, katerim napredovanje slovnovedenja v Rusiji ne more biti znano v vseh podrobnostih.

Ko je nastopila črna doba nihilizma in anarhizma po vseh oddelih in torej tudi v tihi obitelji šole, poslovil se je g. Ovsjannikov, imajoč mesto nadzornika gimnazija v Nižnjem Novgorodu, s poslovanjem učiteljskim in postopil je na bogate železne zavode g. Vsevoložskega na Uralu kot glavni voditelj računskega oddelka velikega podjetja. Svoje delovanje na tem mestu in utis velikanske permouralske prirode opisal je g. Ovsjannikov v moskovski „Русској Мисли“ (Russkoj Misli) za minolo leto. Seveda taka pedagogična sila ni mogla dolgo rjaveti v kaki zavodski pisarni. Ko je rusko državno življenje zopet stopilo na nravni, narodni tir, poiskali so skoro g. Ovsjannikova na Uralu ter imenovali ga ravnateljem kaluškega gimnazija, v katerem slučajno služijo trije Slovani kot prepodavatelji starih jezikov, in sicer dva Slovenca in jeden Čeh.

Iz tega kratkega popisa delavnosti g. Ovsjannikova, o kateri smemo reči, da je obširna in plodotvorna,¹⁾ morete lahko soditi tudi o knjigi in njenem duhu. Vsebina njena deli se na 6 oddelov. 1. Историческій очеркъ Дуная; 2. Географическое описаніе Дунайскаго бассейна; 3. Всемірное значеніе Дуная; 4. Жители на Дунаѣ; 5. Политическое состояніе Дунайскаго бассейна; 6. Города на Дунаѣ. (1. Istoričeskij očerk Dunaja; 2. Geografičeskoje opisanije dunajskago bassejna; 3. Vsemirnoje značenje Dunaja; 4. Žitelji na Dunajě. 5. Političeskoje sostojanije dunajskago bassejna. 6. Goroda na Dunajě).

Kolikor morem jaz soditi, malo je takih knjig, katere bi na tako malem prostoru (na 91. straneh navadne osmerke) dajale toliko dobre hrane, kolikor je daje trud g. Ovsjannikova, posebno mladini poslednjih razredov gimnazija, kateri je posebno namenjena. Po vsej knjigi nabaja se obilno takih misli, katere morajo v mlada srca globoko zapasti in ukoreniniti se tam. Na strani 13. čitamo o prihodu Slovencev na pritoku Dunaja v VI. stoletju, ko so jih odtisnoli od vshoda Avari, in poje se jim hvala zato, da so neglede na svojo maločisljenost ohranili svojo narodnost sredi ljutih Nemcev. Na strani 16. govori se o jedinstvu Slovanov na Dunaji: „Vpročem možno skazati odno, čto vlijanije propovedi sv. slavjanskih apostolov s odnoj storoni, vlijanije prjamoje ili kosvennoje Rossiji na dela slavjanskija i na Dunajskih Slavjan s drugoj — sostavljajut glavniija uslovija dlja razvitija jedinstva Slavjan.“ (Sicer pa je mogoče reči, da je upliv propovedi sv. slovanskih blagovestnikov z jedne ter direktni in indirektni upliv Rusije na slovanske zadeve in na podunajske Slovane z druge strani glavni pogoj razvitju jedinstva slovanskega.)

¹⁾ Tukaj ni mesta, da bi naštevati ves trud g. Ovsjannikova. Pribavimo samo, da je kot člen-sotrudnik „Imperatorskago rossijskago geografičeskago občestva“ in pravi člen „Nižgorodskago statističeskago občestva“ napisal prekrasno razpravo „O trgovlje na nižgorodskoj jarmarke“. Torej je v Nižnjem Novgorodu posebno izučil tudi trgovske stvari in tako ne bo težko razumeti, kako je mogel stopiti na zavode uralske kot upravitelj pisarne.

Na strani 19. in 20. govori se o polabskih Slovanih in v pouk sedanjim razdorom mej Slovani pisatelj navaja obširen odlomek iz prekrasne Kolárjeve Vile.

Pa najlepše, najbogatejše so strani 36—72, katerim glavni predmet so prebivalci na Dunaji. Razbirajo se v naslednjem redu: Nemci, severni dunajski Slovani (Čehi, Moravci, Slovaki, Rusini, Poljaki), južni dunajski Slovani (Bolgari, Srbi, Hrvati, Slovenci), Ogri, Rumuni, drugi po številu manje značilni naseljenci na Dunaji. O Slovincih govori se posebno na strani 62—64. Udostojili ste se, kakor vidite, samo treh strani, pa zato so te tri iskrene in resnične. V kratkem je povedano jako mnogo o geografski in zgodovinski leži Slovencev; tudi nravi in šege Slovencev so nekoliko zadete.¹⁾

Največ mesta zauzeli so Bolgarji; njim so posvečene strani 45—53. Zgodovina Čehov opisana prekrasno, seveda tudi v kratkem, ne podrobno, kakor je sploh izloženo vse. Nekatere strani so izobražene tako živo, da bi ne bilo odveč, če bi jih „Slovan“ priobčil v celoti.²⁾

Že zgoraj smo rekli, da je knjiga namenjena posebno nekoliko vzrasli mladini. Govorimo to, ker sam pisatelj tako misli; govorimo to, ker je vsa tvarina zbrana v takih razmerah, kakeršne so najprigodnejše mladenčem, dovršivšim gimnazij. Pa iz tega naj nikdo ne sklepa, da knjiga ne bo radovala učenjakov in prostakov. Vse, vse najde v njej svojo uslado, a iz neučenih posebno trgovci, kateri tržé ob Dunaji. V poslednjem oddelu našeta so glavna trgovska mesta ob Dunaji in raznih njegovih pritokih. Tukaj moramo opozoriti, da so geografska in topografska imena povsod ali čisto slovanska ali pa slovanska in tuja ob enem. To ni mala zasluga g. Ovsjannikova, ako pomislite, da Rusi nenavadno počasi opuščajo tujke, posebno v zemljepisji in zgodovini. I „Мокров. Бл.“ kot prvi list v vseh obzirih neredko pišejo namesto Ljubljana — Laibach!

Posebno koristna pa bo ta knjiga tem, kateri, izučivši slovnico, želé lahkega ruskega berila. Vsaj po sebi jaz sodim tako: berilo zanimljivo v vsakem obziru znači premnogo.

„Pokazati, čto Dunaj reka slavjanskaja, a ne německaja, kak čto polagajut mnogije; pokazati, čto ja věrju v žiznesposobnost južnih pridunajskih Slavjan pod prjamim ali kosvennim vlijaniem Rossiji — vot! čto sostavljalo glavnuju čelj dlja menja pri sostavljeniji mojego truda.“ — („Dokazati, da je Dunaj slovanska in ne nemška reka, kakor mislijo mnogi; dokazati, da verujem v življensko sposobnost južnih podunajskih Slovanov pod neposrednim ali posrednim uplivom Rusije — to mi je bil glavni smoter pri spisovanji mojega spisa“), rekel mi je pod konec najinega poslednjega pogovora o tem predmetu Nikolaj Nikolajevič Ovsjannikov. F. N. Š.

To oceno v Rusiji živečega cenjenega sotrudnika našega priobčujemo, ker nas iskreno veseli, da se N. N. Ovsjannikov prizadeva seznaniti svoje rojake z ostalimi Slovani. Žalostna, a vendar nepobitna resnica je, da ruski srednji stan bolje poznaje Kirgize in Čude, nego na primer nas po jeziku in krvi tako sorodne mu Slovence. Zato

¹⁾ Žal, da je literarno dviganje Slovencev tako površno, tako kratko, na kakih 10. straneh omenjeno. Iz pisateljev tekočega veka navajajo se samo Vodnik, Prešeren, Koseski, a iz prejšnjih delavcev, posebno na polji sv. pisma, imenujeta se samo Trubar in Dalmatin, pa iz teh se je prvi po neki čudni naključbi premenil v nelepega Truberga! Pisatelj.

²⁾ Žal, da nam tega ne dopušča tesni prostor. Uredništvo.

zaslužuje priznanje vsakdo izmed ruskih pisateljev, kateri si postavi hvalevredno nalogo, da razžene temo nevednosti o slovanskih razmerah, kajti pred vsem nam je potreba, da se medsebojno dobro spoznamo.

Ravno zato bi bili pa tudi želeli, da bi se bil pisatelj knjige „Dunaj“ skrbneje in temeljiteje poučil o slovanskih zadevah, predno je pisal o njih. Odkritosrčno moramo namreč priznati, da nam knjiga pač ugaja po duhu, v katerem je pisana, ne pa tudi po vsebini; kajti nahajajo se v njej nekatere prav „ogromne“ netočnosti. Tu opozarjamo samo na nekatere. Gospod N. N. Ovsjannikov piše: „Serbsko je plemja naseljavet korolevstvo Serbiju, Staruju Serbiju, Bosniju i Gercegovinu, Černogoriju, Kroaciju, Dalmaciju i Slavoniju. V Slavoniji Serbi nazivajutsja Horvatami, v Bosniji i Gercegovini — Bosnjakami i Gercegovincami, a v Černogoriji — Černogorcami. Po religiji Serbi i Černogorci boljšeju častju (z večine) katoliki.“ Gospod pisatelj torej ne priznaje hrvaške narodnosti, temveč navaja le, da se slavonski Srbi nazivajo Hrvate. Na Hrvaškem in v Dalmaciji torej po njegovem mnenji Hrvatov sploh ni, temveč le pravi pravcati Srbi, ki se tako tudi krstijo. Zanikavanje hrvaške narodnosti je — naravnost rečeno — neoprostljivo, kajti danes ga celo ni med Srbi samimi takega eksaltada, ki bi ne priznaval Hrvatov. Tudi ni res, da so Srbi in Černogorci z večine katoliki; za Černogorce vsaj gotovo vé vsak ruski „muzik“, „čto čto bratja jego po krovi i věri“. Nadejamo se, da je tu le tiskarska pomota; pozneje vsaj govori gospod pisatelj o „pravoslavnih“ Srbih.

Govoreč o Poljaki navaja gospod N. N. Ovsjannikov, da stanujejo tudi v Domažlicah na Šumavi. Poslednja narodna štetev pa je dokazala, da tam ni nijednega Poljaka, temveč zgolj Čehi in Nemci. Gospod pisatelj je tu imel pač pred očmi one Poljake, ki so se pred stoletji naselili v Domažlicah, a tega ni pomislil, da so v teku let mogli že popolnoma izgubiti svojo narodno bitnost in da je sedaj o domažliških Poljaki govoreti ravno tako neopravičeno kakor o tirolskih ali gorenještirskih Slovincih.

Tudi nas Slovencev zdi se, da gospod pisatelj ne poznaje dovoljno. Med drugim namreč pravi, pišoč o nas: „U Slovencev malo cerkvej“ (Slovenci imajo malo cerkev); dasi je splošno znano, da se nobeden narod ne more izkazati s tako relativno množico božjih hramov, kot ravno mi Slovenci.

Na druge napake ne bomo opozarjali. Žal nam je odkritosrčno, da so se urinile v knjigo, katera je sicer vsega priporočila vredna. Nekaj vsaj bode pripomogla, da se ruska mladina — in tej je pred vsem namenjena — pouči o bistvu in razmerah ostalih slovanskih narodov.

Opomnja uredništva.

Slike Božidarja Raiča dobivajo se pri upravnistvu „Slovanovem“ po 30 kr., po pošti 36 kr. Kdor jih naroči vsaj pet komadov, dobi jih po po pošti po 30 kr.

Popravek. V Raičevem životopisu urinola se je pomota pri njegovem gaslu: „Rodu pravice“. Pravica je ravno tako samo jedna, kakor je samo jedna resnica in samo jeden Bog. Zato si je i Raič dal urezati v svoj pečat: RODU PRAVICO, a ne: pravice. Pis.

Listnica uredništva:

Gospodu Hrastovskemu: Res ni za tisek. —

„Slovan“ izhaja 1. in 15. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vsé leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošilajo upravnistvu, dopisi pa urednistvu na Kongresnem trgu štev. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvo-stopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.